

Kaisa Kauppinen

*”EN SE OO MINÄ, JONKA PITÄIS
HÄVETÄ”*

Lasten ja nuorten seksuaalinen hyväksikäyttö

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Marraskuu 2014

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 24.11.2014
Tekijä(t) Kaisa Kauppinen		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö
Nimeke ”En se oo minä, jonka pitäis hävetä” - Lasten ja nuorten seksuaalinen hyväksikäyttö		
Tiivistelmä <p>Seksuaalista hyväksikäyttöä on ilmennyt eri yhteiskunnissa aina. Lasten ja nuorten seksuaalinen hyväksikäyttö on ollut tabu vuosikymmenien ajan, mutta Suomessa tämä tabu alkoi murtua 1980-luvulla. Nykysuomalainen yhteiskunta myöntää ja tunnistaa ongelman olemassa olon, mutta silti meillä on puutteita hyväksikäytettyjen henkilöiden kohtaamisessa. Seksuaalirikoksista ilmoitetaan yhä herkemmin poliisille, mutta silti suurin osa tapauksista jää pimementoon.</p> <p>Opinnäytetyössäni keskityn lasten ja nuorten seksuaaliseen hyväksikäyttöön, jolloin termiä käytettäessä tarkoitetaan lapsuus- ja nuoruusaikana tapahtunutta hyväksikäyttöä. Lapsuus- ja nuoruusajan rajaan 0-18 ikävuosiin. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii VIOLA - väkivallasta vapaaksi ry. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus kolmen henkilön tarinoista hyväksikäytöstä. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoa hyväksikäytöstä. Tavoitteena on selvittää, millaisia jälkiä hyväksikäyttö jättää uhreihin ja millainen merkitys lähiyhteisöllä on hyväksikäytöstä puhuttaessa. Aineisto koostuu kolmesta teemahaastattelusta, jotka on toteutettu keväällä 2014.</p> <p>Tuloksista käy ilmi, että seksuaalinen hyväksikäyttö on jättänyt jälkiä haastateltaviin. Tuloksista löytyy paljon samankaltaisuuksia aikaisempiin tutkimustuloksiin. Tulokset hyväksikäytön jäljistä on jaettu kolmeen osaan: oireilut lapsuudessa, henkilöiden itsetuhokäyttäytyminen sekä luottamuspula ihmissuhteissa. Lähiyhteisöstä merkityksellisin oli perhe. Kasvatus ja perhesuhteet näyttäytyivät merkittävänä tekijöinä puhumiseen, kun taas koulu ja koettu lähiyhteisö ja yhteiskunta olivat eri tavalla merkityksellisiä. Jokaisesta haastattelusta kävi selväksi, että hyväksikäytöstä pitäisi puhua enemmän, jotta välttyttäisiin uusilta uhreilta ja asian mitätöimiseltä.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Seksuaalinen hyväksikäyttö, insesti, seksuaalinen väkivalta		
Sivumäärä 42 s. + 3	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Helena Timonen		Opinnäytetyön toimeksiantaja VIOLA - väkivallasta vapaaksi Ry

DESCRIPTION

		Date of the bachelor's thesis 24.11.2014
Author(s) Kaisa Kauppinen	Degreeprogramme and option Civic Activities and Youth Work	
Name of the bachelor's thesis "It's not me, who should shame" – Child and youth sexual abuse		
Abstract <p>Sexual abuse has always existed in our society. Sexual abuse of child and youth has been a taboo, but it started to erode in 1980's in Finland. Nowadays Finnish society admits and recognises that we have a problem with abuse, but still we have deficiencies in facing the people who are the victims of abuse. Sexual crimes are nowadays reported more often to police, but still most of the cases fall into oblivion.</p> <p>My bachelor's thesis focuses on sexual abuse of child and youth so when using the expression it means sexual abuse that has happened in childhood and youth. I define childhood and youth between ages 0 to 18. Bachelor's thesis was assigned by VIOLA – väkivallasta vapaaksi ry. This bachelor's thesis is a qualitative study of three people's stories about sexual abuse. The purpose of the study is to increase information about sexual abuse. The aim of the thesis is to examine what kind of effects sexual abuse has had on the victim and what kind of meaning the immediate community has when it comes to speaking of abuse. The research material consists of three theme interviews which were conducted in spring 2014.</p> <p>The results clearly indicate that sexual abuse has had different effects on the victims. There are similarities with the earlier researches when comparing the results. The results regarding the consequences of sexual abuse are divided into three sections: symptoms in childhood, people's self-destruction behaviour and lack of trust in relationships. In the immediate community the most meaningful thing was the family. Parenting in childhood and family circumstances were also considered meaningful factors, whereas school and experienced immediate community and society were meaningful in different kind of way. In every interview it became clear that people should talk more about sexual abuse so that we could prevent that there will be more victims and we should stop underrating sexual abuse.</p>		
Subjectheadings, (keywords) Child sexual abuse, incest, molest, sexual violence		
Pages 42 p. +3	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Helena Timonen	Bachelor's thesis assigned by VIOLA – väkivallasta vapaaksi Ry	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ	2
2.1	Seksuaalinen hyväksikäyttö ja väkivalta	2
2.2	Insesti vai pedofilia	3
2.3	Vallankäyttö.....	4
2.4	Tarkastelutapoja hyväksikäyttöön	5
3	SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ ILMIÖNÄ.....	9
3.1	Seksuaalisen hyväksikäytön tabu ja tutkimus.....	9
3.2	Yleisyys ja esiintyvyys	11
3.3	Laki ja seksuaalirikokset.....	13
3.4	Seksuaalisen hyväksikäytön jälki	15
3.4.1	Emotionaaliset vaikutukset	16
3.4.2	Vaikutukset ihmissuhteisiin	17
3.4.3	Vaikutukset käytökseen	18
3.4.4	Vaikutukset kognitioihin ja havainnointiin.....	18
3.4.5	Fyysiset vaikutukset.....	19
3.4.6	Vaikutukset seksuaaliseen toimintaan	19
4	TUTKIMUSPROSESSI.....	21
4.1	Tarkoitus, tavoite ja tutkimusongelmat	21
4.2	Tutkimusmenetelmä	22
4.3	Aineistonkeruu.....	23
4.4	Aineiston analyysi	24
4.5	Kertojat	25
5	TUTKIMUSTULOKSET	26
5.1	”Se vaikuttaa hirveen moneen asiaan”	26
5.2	”Kasvatus on lujassa”	29
5.3	”Sanois edes että anteeks”	30
5.4	”Eihän tää nyt niin kauheeta ole”	34
5.5	”Vaiettu asia”	37
6	POHDINTA	39
6.1	Opinnäytetyö kasvuprosessina.....	39

6.2 Puhumattomuuden ja häpeän yhteen kietoutuminen	40
LÄHTEET	43

LIITTEET

1 Kirje haastateltaville

2 Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Vuoden 2013 syksyllä seurasin opinnäytetyöseminaaria, jossa yksi työ liittyi väkivaltaan. Aiheesta kiinnostuneena päätin lähteä toteuttamaan omaa opinnäytetyötäni väkivalta-aiheesta. Tutkin väkivallan eri muotoja, jolloin eteeni tuli opinnäytteeni aihe: lasten ja nuorten seksuaalinen hyväksikäyttö. Kyseisestä aiheesta ei ole koulutusohjelmassani tehty paljon opinnäytetöitä, joten lähdin etsimään näkökulmaa, jolla avaisin ilmiötä.

Toimeksiantajaksi sain VIOLA- väkivallasta vapaaksi ry:n, joka on Etelä-Savon alueella toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö. Se on matalan kynnyksen periaatteella toimiva yksikkö, joka tarjoaa palveluita väkivallan tekijöille ja uhreille sekä heidän perheilleen. (VIOLA ry 2014.) Keskustelin työelämäohjaajani kanssa aihevalinnastani, jonka jälkeen päädyin tutkimaan puhumattomuutta hyväksikäytön ympärillä. Teoreettinen viitekehyseni pohjautuu paljolti uhrinäkökulmaan. Opinnäytetyön tutkimusongelmani pohdin millaisia jälkiä hyväksikäyttö jättää uhriin ja millainen merkitys on lähiyhteisöllä uhrien puhuessa hyväksikäytöstä. Jäljillä tarkoitan niin henkisiä kuin fyysisiä oireita ja seurauksia, joita on eritelty kappaleessa 3.3. Lähiyhteisöllä tarkoitan henkilön kokemusta lähipiiristään ja ketä siihen kuuluu. Määrittelen lähiyhteisöön kuuluvaksi perheen, läheiset, ystävät, ammattilaiset, koulun ja koetun lähipiirin arkipäivässä.

Opinnäytetyöni tavoite on vastata edellä mainittuihin kysymyksiin. Pääasiallinen tarkoitukseni on tuoda seksuaalisen hyväksikäytön ilmiötä esille ja ihmisten tietoisuuteen, jotta tietoisuus asiasta leviäisi. Tutkimukseni on lähtenyt liikkeelle teoriapohjan kartoittamisesta, jonka jälkeen olen haastatellut kolmea lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokenutta henkilöä. Tutkimukseni kulusta ja tuloksista kerron tarkemmin myöhemmissä luvuissa työtäni. Haastatteluiden jälkeen tarkastelin tuloksia teoreettisen viitekehyseni valossa, jonka jälkeen työni runko muotoutui opinnäytteeksi.

Toivon, että opinnäytetyöni on hyödyksi niin ammattilaisille kuin asiasta kiinnostuneille henkilöille. Haluaisin, että se avaisi uusia keskusteluja ja toisi tietoa lähemmäksi lukijoita. Uskon, että se herättää mielenkiintoa lukijoissaan. Toivon, että työstäni välittyä haastateltavieni Annelin, Mervin ja Johannan aidot kokemukset.

2 SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ

Nimensä mukaisesti seuraava luku kertoo, mitä on seksuaalinen hyväksikäyttö. Alkuun olen määritellyt, mitä hyväksikäyttö ja inesti ovat ja miksi hyväksikäyttö on vallankäyttöä. Nämä määritelmät tukevat omaa näkemystäni. Viimeisessä kappaleessa avaan eri tarkastelutapoja hyväksikäyttöön. Esitän eri teorioita, joiden avulla on yritetty selittää miksi hyväksikäyttöä tapahtuu.

2.1 Seksuaalinen hyväksikäyttö ja väkivalta

Seksuaalisesta hyväksikäytöstä on erilaisia määritelmiä, jotka voivat olla myös hyvin kulttuurisidonnaisia. Suomalaiseen perinteeseen kuuluu, että perheenjäsenet voivat saunoa keskenään sukupuolesta riippumatta, kun taas jossakin toisessa maassa tapaus-ta voitaisiin pitää epäilyttävänä, melkein jo hyväksikäyttönä. Opinnäytetyössäni keskityn lasten ja nuorten seksuaaliseen hyväksikäyttöön, jolloin termiä käytettäessä tarkoi-tetaan lapsuus- ja nuoruusaikana tapahtunutta hyväksikäyttöä. Lapsuus- ja nuoruus-ajan rajaan 0-18 ikävuosiin.

Taskinen (1994, 5) käsittää lapsen seksuaalisen riiston yläkäsitteenä kaikille niille ilmiöille, jotka loukkaavat lapsen seksuaalista koskemattomuutta. Se sisältää ruumiil-lisen pahoinpitelyn, joka pääasiallisesti kohdistuu lapsen sukupuolielimiin ja sukupuolisiin tunnusmerkkeihin, sukupuolielinten silpomisen, sukupuoliyhteyden tai sen yri-tyksen alle 16-vuotiaan lapsen kanssa, muun lapsen ruumiillista koskemattomuutta loukkaavan seksuaaliteon (esim. lapsen sukupuolielinten koskettelu), lapsen johdatta-miseen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen (kuten toisen henkilön sukupuolielinten kosketteluun tai muuhun seksuaaliseen tyydyttämiseen), lapsen altistamisen ikään ja kehitystasoon soveltumattomille seksuaalisille ärsykkeille (esimerkiksi saattamalla hänet seuraamaan yhdyntöjä, näyttämällä hänelle pornofilme-jä, -lehtiä tms.), lapsen käyttämisen esiintyjänä epäsiiveellisissä julkaisuissa, filmeissä tilaisuuksissa tms. ja lapsen johdattamisen prostituutioon.

2.2 Insesti vai pedofilia

Insesti, aikaisemmin myös sukurutsana tunnettu käsite, ymmärretään yleisesti perheenjäsenten välisenä seksuaalisena hyväksikäyttönä. Pedofiilillä tarkoitetaan yleisimmin perheen ulkopuolista henkilöä, joka on kiinnostunut lapsista sekä nuorista seksuaalisesti ja käyttää heitä seksuaalisesti hyväkseen. Hyväksikäyttö voi silti olla yhtä haitallista tekijän ja uhrin biologisesta sukulaisuudesta riippumatta.

Nojaan oman käsitykseni inestistä sekä pedofiiliasta Sandersonin (2002, 6) määritelmään, jossa insesti on määritelty ”jonkin perheenjäsenen lapseen tai nuoreen kohdistamaksi sukupuoliaktiksi, jossa tekijä käyttää hyväkseen perheen hänelle antamaa sisäistä valtaa ja luottamusta. Tähän sisältyy kaikenlainen sukupuolinen toiminta, jossa osapuolet eivät ole iältään tai asemaltaan tasa-arvoisia, sekä kaikenlainen seksuaalinen käyttäytyminen pornografiasta, koskettelusta ja masturbaatiosta aina peniksen avulla kehoon tunkeutumiseen asti”. Tieto- ja neuvontapalvelu Nuortenlaturin (2013) mukaan insesti tai pedofilia on sitä, että ”aikuinen käyttää lasta tai nuorta välikappaleena omien vääristyneiden seksuaalisten tarpeidensa tyydyttämiseen. Tämä voi tapahtua joko fyysisen kontaktin kautta tai siten, ettei hyväksikäyttöön liity lainkaan fyysistä kosketusta. Monesti hyväksikäyttö alkaa ei-fyysisestä muodosta (esim. lapseen kohdistuva epäluonnollinen tirkistely) ja vähitellen muuttuu karkeammaksi siirtyen fyysiseen koskettamiseen”.

Heikinheimon ja Tasolan (2004) mukaan ”psykologisessa mielessä inestinä voidaan pitää kaikkia seksuaalisia vanhempi-lapsi-suhteita ilman biologistakin perustaa (Sirén, 1992)”. Hyväksikäyttäjän ei siis tarvitse olla biologinen sukulainen, jotta tekoa voidaan kutsua inestiksi. Hyväksikäyttäjä voi olla esimerkiksi uusi isä- tai äitipuoli. Myös lähisukulaiset, kuten sedät, tädit tai serkut, luetaan inestin tekijöiksi hyväksikäyttötapauksissa. Seksuaalinen hyväksikäyttö ja insesti ovat siis osaltaan sijaistermejä toisilleen, insesti-sanana määrittelee vain tarkemmin tekijää. Opinnäytetyössäni olen erottanut pedofilian omaksi kohdakseen, jolla tarkoitan lapselle tai nuorelle täysin ulkopuolista ja tuntematonta henkilöä, joka on käyttänyt heitä seksuaalisesti hyväksi.

2.3 Vallankäyttö

”Seksuaalisen hyväksikäytön mahdollistaa lapsen ja hyväksikäyttäjän eriarvoinen valtasuhde, joka on pääosin näkymätön. Läheissuhteissa tapahtuvassa hyväksikäytössä valtasuhde on erityinen.” (Laitinen 2004, 107.) Vanhemman ja aikuisen asema luontaisena auktoriteettina on vakiintunut ajatus niin lapsilla kuin aikuisillakin, jolloin vallan väärinkäyttö, seksuaalinen hyväksikäyttö, ylittää lapsen kehitystason kapasiteetin käsitellä asiaa.

Seksuaalisessa hyväksikäytössä voidaan nähdä olevan kaksi vallankäytön mallia. Ensimmäinen malli selittää vallankäytön aikuisen seksuaalisesta kiinnostuksesta lapsia kohtaan, jolloin hän tyydyttää eroottisia tarpeitaan lapsen kanssa. Toimintaa perustellaan sillä, että lapsikin on seksuaalinen olento, eikä rajaa nähdä kypsymättömän ja aikuisen ihmisen välillä. (Heikinheimo & Tasola 2004, 17.)

Toisessa määrittelytavassa pohditaan aikuisen vallankäytön- ja läheisyydentarpeita, joita hän tyydyttää lapsen kautta. Aikuinen voi pyrkiä lievittämään omaa ahdistustaan, jolloin pääasiallinen tarkoitus on ahdistuksen lievittäminen, ei seksuaalisen tyydytyksen tavoittelu. Ahdistuksen käsittely saa seksualisoituneen muodon. Tässä vallankäytön mallissa on olennaista aikuisen auktoriteettiasema lasta tai nuorta kohtaan. Lapselta puuttuu tietty kypsyystaso ymmärtää hyväksikäytön sisältämää toimintaa, jolloin aikuinen voi luontaisen auktoriteettiasemansa valtuuttamana käyttää väärin valtaansa lasta kohtaan. (Heikinheimo & Tasola 2004, 17–18.)

Laitinen (2004, 107–113) avaa omassa perheen sisäistä hyväksikäyttöä käsittelevässä tutkimuksessaan ilmennyttä vallankäyttöä seuraavien vallan käsitteiden avulla: mieltävalta, uhkaava valta, pakottava valta, manipulatiivinen valta, hyvittävä valta, viettelevä valta sekä hoivaava valta. Uhkaavassa vallassa hyväksikäyttäjä alistaa lapsen uhkaamalla erilaisilla negatiivisilla seurauksilla, jotka voivat olla fyysisiä tai emotionaalisia. Lapsi ei vastusta hyväksikäyttöä, jotta uhkailu ei toteutuisi. Uhkaava valta voi muuttua pakottavaksi. Manipulatiivisessa vallassa hyväksikäyttäjä saa lapsen uskomaan tapahtumien olevan uhrin syytä. Lapsi ei osaa kyseenalaistaa hyväksikäyttöä syyllistävissä sanallisessa vallankäytössä.

Hyvittävällä vallalla pyritään peittämään tehdyn teon vääryyttä esimerkiksi palkitsemalla lasta. Tapahtumaa yritetään hämärtää lapsen mielestä antamalla hänelle jotain positiivista. Lapsi voi myös kokea tekevänsä oikein alistuessaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön, koska häntä palkitaan behavioristisesti. Viettelevä valta voi sisältää myös lahjontaa ja suostuttelua esimerkiksi antamalla lapselle rahaa. Hyväksikäyttäjä huijaa lasta tarjoamalla hänelle huomiota ja hyväksyntää eri muodoissa.

Hoivaavaa valtaa on nimitetty myös rakkaudeksi, sillä valta sisältää positiivisen tunteen kohdistamista lapseen. Lapsella on luontainen tarve tulla hyväksytyksi ja rakastetuksi, jolloin aikuinen saa lapsen puolelleen hellyydellä ja läsnäololla. Lapsen läheisyyden, sylin ja turvallisuuden tarpeen hyväksikäyttö on alistamista.

Vallan muotoja yhdistää se, että niissä tuotetaan hyväksikäyttäjän totuutta ja oikeutusta teolle. Ne ovat nimeämisen ja merkityksen antamisen prosesseja. Ne käsitteellistävät lapsen sosiaalisen tilan, sen suhteet ja vuorovaikutuksen. Ne ovat kaiken läpitunkevia ja ehdottomia, toista vaihtoehtoa ei ole olemassa. (Laitinen 2004, 114–115.) Seksuaalisessa hyväksikäytössä on siis aina kyse väkivallasta, vallan väärinkäytöstä joko henkissä, psyykkisessä tai fyysisessä muodossa. Lapsi yrittää ottaa valtaa omaan käyttöönsä alistamalla auktoriteettiin kuitenkin lopullista kontrollia ja valtaa saamatta.

2.4 Tarkastelutapoja hyväksikäyttöön

Seksuaaliseen hyväksikäyttöön on erilaisia tarkastelutapoja, joilla on pyritty selittämään miksi hyväksikäyttöä tapahtuu ja mitä syitä taustalla on. Sanderson (2002, 13–43) esittelee viisi pääteoriaa, joilla on pyritty selittämään ja määrittelemään seksuaalista hyväksikäyttöä ilmiönä.

Psykoanalyttinen malli

Psykoanalyttisen mallin mukaan lapsi on viettelijän asemassa, jolloin hän on itsesyyllinen hyväksikäyttöön ja näin inesti on lapsen mielikuvituksen tuotetta. Yleensä tytär esitetään halukkaana ja aktiivisena toimijana, kun taas isä on passiivinen ja viaton objekti. Äidin roolia inestissä selitetään hänen hoitamattomallaan oidipuskompeksilla, jolloin äiti toimii hyväksikäytön mahdollistajana hänen purkaessaan omia inestitoiveitaan tyttärensä ja aviomiehensä kautta. Vaikka psykoanalyttista malli on

vaikuttanut suuresti käsitykseen inestistä ja hyväksikäytöstä, on silti pyritty löytämään uutta tulkintaa teoriasta, koska se on koettu vaillinaiseksi. (Sanderson 2002, 15–20.)

Perheen häiriötoiminta

Nimensä mukaisesti perheen häiriötoimintamallissa tarkastellaan koko perhettä häiriötoimintaisena. Teorian mukaan inesti on vain yksi oire koko perheen häiriötilassa, mielenterveydellisten ongelmien lisäksi, jossa perhe-elämä on vääristynyttä ja sairaalloista. Perheet nähdään sisäänpäin kääntyneinä ja sosiaalisesti eristäytyneinä, jolloin inestin harjoittaminen nähdään yhtenä keinona ylläpitää kodin vääristynyttä tasapainoa. Perheen todelliseksi hyväksikäyttäjäksi nähdään äiti, joka on epäonnistunut perusteellisesti äidin roolissa. Myös häiriötoimintamallia on arvosteltu puutteelliseksi. Pääasiallisesti on keskitytty äidin ja tyttären sairauteen, kun taas isän rooli on automaattisesti normalisoitu. (Sanderson 2002, 20–24.)

Psykologinen lähestymistapa

Psykologisessa lähestymistavassa huomio kiinnitetään hyväksikäyttäjän luonteen tutkimiseen ja tekijän motiiveihin. Tutkimuksilla on pyritty selvittämään hyväksikäyttäjien ominaispiirteitä ja motiiveja, jolloin muutamia yhteisiä piirteitä, kuten dominoiva luonne sekä riittämättömyyden tunne, on havaittu. Kuitenkin tutkimukset ovat keskenään välillä hyvinkin ristiriitaisia. Myös konteksti vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin, sillä hyväksikäyttäjän reagointi tutkimustilanteessa voi poiketa paljon siitä, millaiseksi hänen käytöstään kuvataan kotona tai hyväksikäyttötilanteessa. (Sanderson 2002, 24–29.)

Feministinen lähestymistapa

Feministisessä lähestymistavassa keskitytään voimasuhteiden tarkasteluun hyväksikäyttäjän ja uhrin välillä sekä hyväksikäyttäjän vastuuseen aloitteentekijänä ja toiminnan jatkajana. Teoriassa nähdään miehillä olevan ylivoimainen valtasuhde naisia kohtaan, jolloin seksuaalinen hyväksikäyttö on myös valtasuhde, jonka juuret ovat sukupuolten erilaisessa sosiaalistamisessa ja miehen valta-asemassa patriarkalisessa yhteiskunnassa. Teoria asettaa vastuun hyväksikäytöstä hyväksikäyttäjälle ja kokemukselliset vaikutukset uhrin tai uhrien osalle. Feministinen lähestymistapa ottaa huomioon sekä yhteiskunnan sosiaalisen rakenteen että eri sukupuolten erilaiset käyttäytymismallit. (Sanderson 2002, 29–34.)

Finkelhorin neliehtomalli hyväksikäytöstä

Neliehtomallissa selvitetään niin psykologisten kuin sosiologisten tulkintamallien ta-
soja. Malli sisältää kaikki hyväksikäyttöä edistävät tekijät, jotka liittyvät uhriin, hy-
väksikäyttäjään ja perheeseen sekä sosiaaliset ja kulttuurilliset tekijät. Tästä näkökul-
masta vastuu on selvästi hyväksikäyttäjällä. Mallissa ei myöskään sinänsä erotella
perheensisäistä ja -ulkoista hyväksikäyttöä, jolloin hyväksikäytön vaikeusasteen luo-
kittelun arvoperusteet eivät vaikuta hoitotoimiin. Mallin mukaan kaikki lasten hyväk-
sikäyttöön vaikuttavat tekijät voidaan ryhmitellä neljäksi ehdoksi (Taulukko 1.), joi-
den täytyy täytyä ennen hyväksikäyttöön ryhtymistä. (Sandersson 2002, 36–43.)

TAULUKKO 1. Hyväksikäytön ehdot (Sandersson 2002, 37.)

1. Hyväksikäytön motiiveihin liittyvät ehdot	
<p><u>Yksilöön liittyvät tekijät:</u></p> <p><i>Emotionaalinen yhtenevyys</i> Tukahdutettu tunnekehitys Tarve olla voimakas ja hallitseva Lapsuuden trauman uudelleensuhteessa toteutus tuskan poistamiseksi Narsistisen minäkuvan syntyminen nuo- ruudessa</p>	<p><u>Sosiaaliset tekijät:</u></p> <p>Miehen tarve olla hallitseva ja voimakas sukupuoli</p>
<p><i>Seksuaalinen kiihottuminen</i> Lapsuuden traumaattinen tai ehdollistava sukupuolikokemus Jonkun muovaama seksuaalinen kiinnos- tus lapseen Kiihottumisvihjeiden väärä tulkinta Biologinen erilaisuus</p>	<p>Lapsiporno Eroottiset mainoskuvat lapsista Miehen tapa seksualisoida kaikki emo- tionaaliset tarpeet</p>

(jatkuu)

TAULUKKO 1. Hyväksikäytön ehdot (Sandersson 2002, 37.) (jatkuu)

<p><i>Tukkeuma</i></p> <p>Oidipaalinen ristiriita</p> <p>Kastraation pelko</p> <p>Aikuisiin naisiin kohdistuvat pelot</p> <p>Aikuisen kanssa koettu traumaattinen seksikokemus</p> <p>Puutteelliset sosiaaliset taidot</p> <p>Avio-ongelmia</p>	<p>Tukahduttavat normit masturbaatiosta ja avioliiton ulkopuolisesta seksistä</p>
<p>2. Sisäisten estojen voittamisen edellytykset</p>	
<p><u>Yksilöön liittyvät tekijät:</u></p> <p>Alkoholi</p> <p>Psykoosi</p> <p>Mielijohteiden sekavuus</p> <p>Seniiliys</p> <p>Perheen sisäisen mekanismin puuttuminen</p>	<p><u>Sosiaaliset tekijät:</u></p> <p>Lapsiin kohdistuvan seksuaalisen kiinnostuksen sosiaalinen sieto</p> <p>Rikoksen heikot sanktiot</p> <p>Ideologia patriarkaalisten inestää estävän erioikeuksien kuulumisesta isälle</p> <p>Humalatilana aikana esiin tulevien poikkeavuuksien sosiaalinen sieto</p> <p>Lapsiporno</p> <p>Mies ei osaa tunnistaa lapsen tarpeita</p>
<p>3. Ulkoisten estojen voittamisen edellytykset</p>	
<p><u>Yksilöön liittyvät tekijät:</u></p> <p>Sairas tai poissaoleva äiti</p> <p>Äiti, joka ei ole lapselle läheinen tai joka ei suojele lastaan</p> <p>Isä hallitsee tai käyttää äitiä hyväkseen</p> <p>Perheen sosiaalinen eristäytyminen</p> <p>Joskus mahdollisuus olla lapsen kanssa kahdestaan</p> <p>Lapsen ohjauksen puutteellisuus</p> <p>Epätavalliset huone- tai nukkumajärjestelyt</p>	<p><u>Sosiaaliset tekijät:</u></p> <p>Naisten tasa-arvon estävä sosiaalisen tuen puute</p> <p>Sosiaalisen verkoston kuluminen</p> <p>Perherangaistusten ideologia</p>

(jatkuu)

TAULUKKO 1. Hyväksikäytön ehdot (Sandersson 2002, 37.) (jatkuu)

4. Lapsen vastustuksen voittamisen edellytykset	
<u>Yksilöön liittyvät tekijät:</u>	<u>Sosiaaliset tekijät</u>
Emotionaalisesti epävarma tai tunneköyhä lapsi	Lasten seksuaalikasvatuksen puute
Lapsella ei ole tietoa hyväksikäytöstä	Lasten sosiaalinen voimattomuus
Lapsen ja hyväksikäyttäjän suhteen epätavallinen luottamuksellisuus	
Pakottaminen	

Kyseinen neliehtomalli on kehittynyt ja muovautunut Finkelhorin aikaisemmasta mallista. Summary of Empirical Evidence for Explanations of Child Molesting- taulukossa on kohtia ja väitteitä, joita ei ole silloin voitu kirjoittaa totuutena mm. aikaisemmin esitetyistä kulttuurillisesta suvaitsevaisuudesta ja patriarkaalisista normeista ei ole ollut tutkimustietoa. (Finkelhor 1986, 92–92.)

3 SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ ILMIÖNÄ

Luku 3 kertoo seksuaalisen hyväksikäytön ilmiöstä; kauan hyväksikäyttöä on ollut, mistä asti sitä on tutkittu, kuinka yleistä se on Suomessa, mitä seurauksia sillä on ja kuinka laki suhtautuu näihin rikoksiin. Alkuun olen selventänyt seksuaalisen hyväksikäytön tutkimusta ja ilmiötä yleisesti. Tarkennan tarinaa Suomessa tehtyihin tutkimuksiin ja siihen, miten laki määrittelee seksuaalirikokset. Luku 3.3 tarkastelee, millaisia vaikutuksia hyväksikäytöllä on todettu olevan uhrien elämään.

3.1 Seksuaalisen hyväksikäytön tabu ja tutkimus

”Insestin tieteellinen tutkimus alkoi 1800-luvun loppupuolella. Ensimmäisiä tutkijoita olivat antropologit. Pian he saivat seurakseen myös psykiatreja, psykologeja, ja sosiologeja. Varhaisimpia tutkijoita kiinnostivat erityisesti kysymykset insestikiellon alkuperästä ja sen funktiosta.” (Antikainen 1994, 20.) Finkelhorin (1986, 20–21) julkaisussa on nähtävillä ennen 1990-luvulla Yhdysvalloissa tehtyjä tutkimuksia, joissa aihetta on tutkittu yleisyyden kannalta ja lähinnä kokemuskokulmasta. Lasten seksuaalista

hyväksikäyttöä ei pyritä enää selittämään vain yhden tieteenalan näkökulmasta, vaan tutkijat pitävät hyväksikäyttöä käyttäytymisilmiönä, jota selittävät monet samaan suuntaan vaikuttavat yksilön kehitykseen, perheen dynamiikkaan, yhteisöllisyyteen ja yhteiskunnan rakenteisiin liittyvät psykologiset, taloudelliset ja poliittiset ja kulttuuriset tekijät. (Antikainen 1994, 25–25.)

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on ollut ja on edelleen arka aihe. Erilaisia seksuaalisia rituaaleja sekä käytäntöjä on ilmennyt historiassa kautta aikojen, mutta seksuaalisen hyväksikäytön tabu alkoi murtua Suomessa vasta 1980-luvulla. Keskustelu lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä virisi Suomessa varsin hitaasti. Muissa länsimaissa keskusteltiin aiheesta vilkkaasti jo 1960-luvun lopulla ja erityisesti 1970-luvulla. Suomessa tuolloin yleisesti katsottiin, ettei ongelma koske meidän yhteiskuntaamme. (Antikainen 1994, 18.) ”Meidän vuosisadallamme on haluttu uskoa, ettei lapsia käydetä seksuaalisesti hyväksi tai että käyttäjät ovatkin sairaita, poikkeavia yksilöitä. Näin olemme kieltäneet koko ongelman olemassaolon.” (Sundholm 1989, 11–12.)

Sundholm (1989, 12–13) avaa yhteiskunnan reaktiota hyväksikäyttöön C. Henry Kempen kuusivaiheisen mallin mukaan. *Ensimmäisessä vaiheessa* lasten pahoinpitelyongelmaa ei tiedosteta. Halutaan ajatella, ettei terveellä yhteiskunnalla ole mitään tekemistä ilmiön kanssa. *Toisessa vaiheessa* ”yhteiskunnassa kiinnitetään huomiota muutamiin inhottaviin epäkohtiin, kuten julmasti pahoinpideltyjen lasten ryhmään, ja yritetään löytää tehokkaita keinoja fyysisen väkivallan varhaiseksi tunnistamiseksi ja hoitamiseksi.” *Kolmas vaihe* on uuden tiedostamisen vaihe, jossa yhteiskunnassa tiedostetaan, että lapsen kohdistuvaa väkivaltaa on olemassa sen eri muodoissa. *Neljännän vaiheen* kohdalla ”yhteiskunnassa tunnistetaan, että lasten psyykkisen hylkäämisen ja laiminlyönnin eri muotoja on olemassa.” *Viidennessä vaiheessa* huomioidaan yhteiskunnan vastuu ja velvollisuus tehdä jotain hyväksikäytettyjen lasten hyväksi. *Kuudennessa ja viimeisessä vaiheessa* ”yhteiskunta takaa, että jokainen lapsi on syntymästään asti tervetullut ja että hänen fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnistaan huolehditaan.” Ymmärretään, että lapsen oikeuksiin kuuluu elää turvallisessa lähiympäristössä, jossa hän voi saada välitöntä apua vaara- ja uhkatilanteissa.

3.2 Yleisyys ja esiintyvyys

Antikainen (1994, 25–28) esittelee ulkomailla saatuja tutkimustuloksia lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä vertaillen niitä myös suomalaisiin tutkimuksiin. Arviot lasten seksuaalisen hyväksikäytön yleisyydestä ovat vaihdelleet melkoisesti, esimerkiksi 1970- ja 1980-lukujen vaiheessa tuotiin esiin lasten seksuaalinen hyväksikäyttö paljon yleisempänä, mitä oli aikaisemmin uskottu. Kuitenkin vertaillen 50- ja 70-luvulla tehtyjä tutkimuksia naisten ilmoittama hyväksikäyttö näytti vähentyneen prosenttilukujen mukaan. Muutenkin yleisyystutkimuksissa käytetyt prosenttiluvut ovat vaihdelleet muutamista prosenteista useisiin kymmeneen prosentteihin. Vuonna 1992 Antikaisen tekemän laskemallisen ennusteen mukaan ”n. 29 000- 48 000 lasta on joutunut tai tulee joutumaan ennen 16 ikävuottaan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi”.

Ruotsissa tehtyjen tutkimusten mukaan 7-10 % naisista ja 1-3 % miehistä on kokenut seksuaalista hyväksikäyttöä lapsuudessa. Vuonna 2007 toteutetussa koulukyselyssä todettiin, että 48 % tytöistä ja 18 % pojista oli kohdannut seksuaalisia ehdotuksia Internetin kautta. Vuosina 2003–2004 toteutettiin kyselytutkimus Ruotsissa, Norjassa, Puolassa, Liettuassa ja Virossa 18-vuotiaille nuorille liittyen seksuaalisen hyväksikäytön kokemuksiin. Tutkimukseen osallistui 11 528 nuorta. Tuloksena oli, että kokemukset olivat yleisempiä kuin useissa muissa kyselyissä. Puolassa (25,1 %) ja Liettuassa (19,2 %) oli erityisen korkeat prosenttiluvut poikien kokemuksista yhdyntään pakottamisessa. Virossa poikien kohdalla tutkimuksessa oli nollatulokset, mikä saattaa johtua siitä, että seksuaalinen kaltoinkohtelu on edelleen tabu Virossa. (Brusila, Hyvärinen, Kallio, Porras & Sandberg 2009, 53–54.)

Seuraava poiminta Tilastokeskuksen (2014) taulukosta kertoo Suomessa poliisin tietoon tulleista seksuaalirikoksista. Kuten taulukosta voidaan nähdä, on ilmoituksissa tapahtunut pientä nousua.

TAULUKKO 2. Eräiden rikostyyppien kehitys tammi-syyskuussa 2010–2014 (ennakkotieto) (Tilastokeskus 2014)

Rikos	2010	2011	2012	2013	2014
Seksuaalirikokset	1845	2286	2731	2606	2232
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	829	1096	1181	1301	1085
Raiskaus	632	741	809	748	757

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaiseman Rikollisuustilanne 2013-raportin (2013) mukaan eri tilastojen vertailu on osoittanut, että lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tulee entistä useammin poliisin tietoon. Viimeisen 10 vuoden aikana tekojen tilastointi on kaksinkertaistunut. Myös Ylen uutisissa (2013) ilmestyneessä artikkelissa kuvattiin lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ilmoitettavan entistä useammin. Kuten artikkelin otsikko ”Kukaan ei tiedä totuutta lasten hyväksikäytöstä” kertoo, on kokonaiskuvaa hyväksikäytöstä vaikea muodostaa. Artikkelin (2013) mukaan ”tilastot kuitenkin johtavat hieman harhaan, sillä poliisilla ei ole yhtenäistä linjaa hyväksikäyttör rikosten kirjaamisessa, rikoksista ilmoitetaan aiempaa hanakammin ja rikossarjan paljastuminen luo tilastopiikin.”

Suomessa on toteutettu vuonna 2008 lapsiuhritutkimus yhteistyössä Poliisiammattikorkeakoulun, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja Lastensuojelun Keskusliiton kanssa. Sen tarkoituksena on tuottaa tietoa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. (Ellonen ym. 2008, 5.) Tutkimuksessa vertailtiin vuosina 1988 ja 2008 saatuja tuloksia lasten hyväksikäyttökokemuksista, jolloin huomattiin, että tyttöjen hyväksikäytön määrä on pysynyt lähes samana, vaikka seksuaalikokemusten määrä on yleisesti vähentynyt vuodesta 1988. Aikaisemmassa tutkimuksessa 6 % tytöistä ilmoitti hyväksikäyttökokemuksista yli 10 vuotta vanhemman aikuisen kanssa, kun taas 2008 3 % ilmoitti kokemuksista. Poikien kohdalla tutkimuksissa ei ollut tapahtunut suurempia muutoksia. 15–16-vuotiaiden hyväksikäyttötapausten näyttivät vähentyneen, kun taas 11–13-

vuotiaiden poikien kohdalla tutkimuksessa voitiin havaita lievää kasvua. (Ellonen ym. 2008, 101–102.) Uutta tietoa hyväksikäytöstä on tuonut esiin myös Johanna Hurtig tutkimuksellaan, joka käsittelee vanhoillislestadiolaisen uskonnyhteisön sisällä tapahtunutta väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Tutkimuksessa hyväksikäyttöä ja väkivaltaa tarkastellaan uskon ja yhteisön näkökulmasta. (Hurtig 2013, 11–15.) Tutkimus on suhteellisen laaja verrattuna muihin suomalaisiin hyväksikäyttötutkimuksiin.

3.3 Laki ja seksuaalirikokset

Rikoslain 20.luvussa määritellään seksuaalirikokset, jotka ovat raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, lapsen houkuttelemine seksuaalisiin tarkoituksiin, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen, paritus ja törkeä paritus. Myös yritykset ovat rangaistavia. Tuomiot eri seksuaalirikoksista vaihtelevat alimmillaan sakoista vankeustuomioihin, esimerkiksi raiskauksesta on tuomittava vähintään yhdeksi vuodeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi vankeuteen. (Rikoslaki 39/1889.)

Terveyskirjaston (2013) mukaan ”seksuaalista hyväksikäyttöä epäiltäessä asia tutkitaan poliisin, lastensuojeluviranomaisten ja terveydenhuollon yhteistyönä. Poliisi johtaa rikostutkimusta ja kerää esitutkinta-aineistoa. Lastensuojeluviranomainen vastaa lapsen huollon, hoivan ja turvallisuuden takaamisesta. Terveydenhuollon tehtävänä on tutkia lapsen somaattinen ja psyykinen terveys, arvioida hoidon tarve sekä antaa virka-apua poliisille lapsen haastattelussa.”

Kuten laissa todetaan, on lasten suojaikäraja 16 vuotta. Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava *lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. (Rikoslaki 39/1889).

Laki huomioi kuitenkin myös alle 18-vuotiaat antamalla niin sanotun erityissuojan seksuaalisen hyväksikäytön määrittelyssä.

”Rikoslain 20.luvun 5§:n säännös seksuaalisesta hyväksikäytöstä:

Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen,
- 2) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsyttömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä, käyttämällä törkeästi väärin tämän kypsyttömyyttä,
- 3) henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt, tai
- 4) henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä,

on tuomittava *seksuaalisesta hyväksikäytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.” (RL 39/1889).

Rangaistukset ovat herättäneet paljon keskustelua niin eri medioissa kuin uhrien vertaistukiryhmissä. 6.5.2014 on pantu vireille kansalaisaloite lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusasteikon koventamisesta. Kannatusilmoitusten keräysaika on kuusi kuukautta aloitteen päiväyksestä. Kansalaisaloite keräsi 58 019 kannatusilmoitusta määräaikaan mennessä. Aloitteen vaatimukset ovat seuraavat:

”1. Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön (RL 20:7§) minimirangaistuksen nostamista 2 vuoteen vankeutta. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa sitä, että ehdolliset tuomiot kyseisistä rikoksista jäävät pois ja vankeus on aina ehdoton.

2. Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta (RL 20:8a§),

Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin (RL 20:8b§),

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen (RL 20:8c§),

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen (RL 17:18§),

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito (RL 17:19§)

– rikosten minimirangaistusten nostamista 4 kuukauteen vankeutta, jotta jokaisesta lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta jää vähintään merkintä tekijän rikosrekisteriin.” (Kansalaisaloite lapseen kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusasteikoin koventamisesta).

3.4 Seksuaalisen hyväksikäytön jälki

Seksuaalisella hyväksikäytöllä on kiistämättä monia vaikutuksia ihmisen kehitykseen ja elämään (mm. Antikainen 1994, Finkelhor 1986, Heikinheimo&Tasola 2004, Laitinen 2004, Sanderson 2002). ”Lasten välittömät reaktiot ovat samanlaisia kuin muihin elämänvaikeuksiin ja haavoittaviin kokemuksiin. Ne voivat ilmetä aggressiivisuutena, riehumisena, ylikiihottuneisuutena, karkailuna, erilaisina psykosomaattisina oireina, syömis- ja nukkumishäiriöinä, masennuksena, itkuherkkyytenä, toivottomuutena ja itsetuhoisuutena. Seksuaalisen sopeutumisen ongelmien lisäksi voi ilmetä ihmishuuhdevaikeuksia, oppimisongelmia ja muita psykologisia oireita (Bagley& King, 1990).”(Heikinheimo &Tasola 2004, 21.) On kuitenkin muistettava, että mitään näistä oireista ei voi yksinomaan ja kiistattomasti yhdistää hyväksikäyttöön. Ongelmien lähtökohdat ovat monisyisiä, jolloin oireiden taustojen selvittäminen on eriarvoisen tärkeää.

Sanderson (2002) jakaa lasten hyväksikäytön pitkäkestoiset vaikutukset seuraavasti: emotionaaliset vaikutukset, vaikutukset ihmissuhteisiin, vaikutukset käytökseen, vaikutukset kognitioihin ja havainnointiin, fyysiset vaikutukset sekä vaikutukset seksuaaliseen toimintaan. Jälkiseurauksiin vaikuttavia tekijöitä ovat hyväksikäytön luonne ja

olosuhteet kuten lapsen ja hyväksikäyttäjän suhde, seksuaalisen toiminnan laatu, fyysisen voiman käyttö ja määrä, lapsen ikä hyväksikäytön alkaessa, ympäristön reaktiot hyväksikäytön paljastuessa, lapsen käytettävissä olevat voimavarat ja keinot sekä hyväksikäytön kesto ja tiheys. Mitä pienempi lapsi on ollut hyväksikäytön tapahtuessa, mitä enemmän siihen on sisältynyt fyysistä väkivaltaa, mitä useammin se on toistunut ja mitä läheisempi suhde hyväksikäyttäjällä on ollut lapseen, sitä vaurioittavampi tapahtuma on lapselle. (Heikinheimo&Tasola 23-24, 2004.) Tässä luvussa avaan Sanderssonin listaamia vaikutuksia.

3.4.1 Emotionaaliset vaikutukset

Hyväksikäytetyn kokemia emotionaalisia vaikutuksia ovat ensisijaisesti masennus, syyllisyydentunne, huono omanarvontunne, pelkotilat ja viha (Sandersson 2002, 46). Uhrien on vaikea näyttää tunteitaan tai ilmaista kokemaansa vihaa, pettymystä, surua ja pelkoa hyväksikäyttäjiä tai muita perheenjäseniä kohtaan. Erityisesti vihan tunnetta pidetään vääränä, jolloin sen tukahduttaminen voi purkautua itsetuhokäyttäytymisenä. Uhri yrittää poissulkea tunteita mahdollistaakseen selviytymisen eteenpäin (Laitinen 2004, 218–219, Sandersson 2002, 222–223). Rationaalinen ajattelu on hallinnut uhrien elämää, myös heidän tunteitaan. Se on ollut tapa suojata itseä. (Laitinen 2004, 219.)

Emotionaaliset vaikutukset ulottuvat myös uhrien itsetuntoon. Voimakas häpeän ja syyllisyyden tunne muodostuvat osaksi identiteettiä, jolloin itsetunto on heikko. Tsai ja Wagner (1978) ovat myös tuoneet esiin syyllisyyden yleisyyden hyväksikäytettyjen keskuudessa ja pitävät syyllisyyden tunnetta hyväksikäytettyjen ryhmässä yleismaallisenä (Sandersson 2002, 49). Huono itsetunto voi näkyä myös vihana omaa itseä kohtaan. Viha kohdistuu ensisijaisesti omaan itseen ja siihen pieneen lapseen, joka tuli hyväksikäytetyksi. Uhrin vihaavat itseään siksi, että he olivat pieniä, tarvitsivat rakkautta ja antoivat itsensä tulla hyväksikäytetyksi. (Laitinen 2004, 224.) Välttämättä viha ei suuntaudu tiettyyn henkilöön, vaan se on epäsuoraa, eikä sillä ole selkeää kohdetta.

3.4.2 Vaikutukset ihmissuhteisiin

Sandersson (2002, 51–56) erittelee hyväksikäytön vaikutukset ihmissuhteisiin seuraavasti eristyneisyys/vieraantumisen, yleiset sosiaaliset suhteet, suhde miehiin, suhde naisiin, suhde vanhempiin, toimiminen kasvattajana, uhriksi joutumisen jatkuminen ja läheisyyden pelko. Vaikutukset ihmissuhteisiin ovat monesti huomattavat. Vetäytyminen, eristäytyminen, tunne pysyvistä häpeän merkistä, huono itsetunto, vaikeus luottaa toisiin ja erilaiset ihmissuhdeongelmat varsinkin mies-naissuhteissa ovat tavallisia. (Heikinheimo & Tasola 2004, 23.) Koska hyväksikäyttötilanteissa tekijänä on ollut lähisukulainen, uhrin tunnemaailma on ristiriidassa tekijään. Lapsen ajatusmaailmassa on vaikeaa käsitellä ja sisäistää sitä, että joku läheinen käyttää luottamussuhdetta omien etujensa ajamiseen. Joissain tapauksissa seksuaalinen hyväksikäyttö on kietoutunut ”rakkauteen” ja toisissa vihaan. Molemmat kytkökset ovat sosiaalisten suhteiden kannalta kohtalokkaita. Petetyksi ja riistetyksi joutuminen läheisessä kiintymyssuhteessa jättää jälkensä ja epäluottamus voi varjostaa ihmissuhteita aikuisuudessakin. (Laitinen 2004, 234.)

Uhrien kokema häpeä vaikuttaa heidän ulkopuolisuuden tunteeseensa jokapäiväisessä kanssakäymisessä. Henkilöt ymmärtävät olevansa samanlaisia kuin muut ympärillä olevat ihmiset, mutta heikko itsetunto estää heitä näkemästä itseään yhteisön osana. Heiltä puuttuu kokemus joukkoon kuulumisesta, sidoksellisuudesta ja kiinnittymisestä. Uhrit tuntevat itsensä leimatuksi. (Laitinen 2004, 230–232.) Myös sosiaalisten suhteiden luominen voi olla vaikeampaa hyväksikäyttöä kokeneilla. Läheisyyden pelko on yhteydessä petetyksi tulemiseen, jolloin henkilön on vaikea luoda luottamussuhdetta kehenkään. Lyhytkestoisten suhteiden luominen, joihin liittyy satunnaisia sukupuoliyhdyntöjä, voivat vahvistaa uhrien epäluottamusta muihin ihmisiin. (Sandersson 2002, 51–56.)

Yleisesti voidaan todeta, että hyväksikäytön uhrit kohdistavat vihaansa helpommin itseensä ja naispuolisiin henkilöihin. Myös äitiä kohtaan osoitetaan yleisimmin vihan tunteita kuin hyväksikäyttäjää kohtaan. Äitiin kohdistuva viha voidaan joissain tapauksissa selittää lapsen pettymyksenä äitiä kohtaan, koska koetaan, ettei hän suojellut lasta tapahtumalta ja hän on vastuussa siitä. Vanhemman roolia on vaikea käsittää, jolloin se vaikuttaa omaan toimintaan kasvattajana. Kasvattajana on vaikea toimia, koska ei ole ollut selkeätä roolimallia vanhempana toimimisesta, jolloin uhri ei voi

itse antaa mallia suojelevasta käytöksestä omille lapsilleen. Tämä on yksi tapa selittää hyväksikäytön jatkuvuus sukupolvisesti. Jatkuvuutta voidaan selittää myös uhrin pyrkimyksenä olla erosta omasta lapsestaan emotionaalisesti ja fyysisesti, jolloin hyväksikäyttöön syntyy mahdollisuus. Kasvattajana on vaikea toimia, koska läheisyyttä ja kiintymystä leimaavat seksuaaliset merkitykset ja vivahteet. (Sandersson 2002, 52–53.)

Monilla hyväksikäytetyillä on myös taipumus joutua myöhemmin elämässään uhreiksi uudelleen. Tämä ei rajoitu vain seksuaalisuhteisiin, vaan heitä voidaan riistää ja väärinkäyttää muillakin tavoin kuten henkisesti ja taloudellisesti. (Heikinheimo & Tasola 2004, 23.) Uudelleen uhriksi joutuminen on yhteydessä uhrin heikkoon itsetuntoon ja kieltäytymisen vaikeuteen. Hyväksikäytetty henkilö ei ole välttämättä oppinut tarvittavia taitoja itsensä puolustamiseen. Myös ristiriitaiset käsitykset vanhempien roolista insectiperheessä voivat muovata vääristyneen kuvan ns. hyvästä ihmissuhteesta. (Sandersson 2002, 55.)

3.4.3 Vaikutukset käytökseen

Sandersonin (2002, 56–60) mukaan seksuaalinen hyväksikäyttö voi vaikuttaa käytökseen itsetuhokäyttäytymisenä, itsensä vahingoittamisena, itsemurhina, syömishäiriöinä, alkoholin väärinkäyttönä sekä huumeiden väärinkäyttönä. Tällainen käytös voi kertoa uhrin tarpeesta paeta tilannetta ja sen tuomia muistoja eri keinoin. Pakeneminen on näkynyt myös jonkin elämän osa-alueen täydellisenä hallintana ja täyttämisenä, jolloin kokemuksen ajattelemiselle ei ole ollut tilaa. Kyse on voinut olla esimerkiksi työstä, koulunkäynnistä, harrastuksesta tai syömishäiriöstä. Pakenemista sävyttää ajellehtivuus, jonka vastinparina on ääretön itsekontrolli. (Laitinen 2004, 267.)

3.4.4 Vaikutukset kognitioihin ja havainnointiin

Kognitioihin ja havainnointiin vaikuttavasta käytöksestä puhutaan joko kauko- tai pitkäkestoisina vaikutuksina. Näitä ovat pääasiassa vääristymät, kieltäminen, dissosiaatio, unettomuus, persoonan jakautuminen, painajaiset ja hallusinaatiot (Sandersson 2002, 60). Itsetuhoajatukset, itsemurhat ja niiden yritykset ovat yleisiä seksuaalisen hyväksikäytön uhreilla. Niitä on havaittu jopa pienten lasten ja nuorten kohdalla. Tut-

kimuksissa on todettu, että koetun hyväksikäytön kestolla ja sen luonteella on vaikutusta itsemurhahakuisuuteen. (Laitinen 2004, 240.)

”Saccon ja Farberin (1999) tutkimuksessa lapsuudessaan joko seksuaalisen hyväksikäytön tai fyysisen kaltoinkohtelun kohteeksi joutuneilla aikuisilla naisilla oli enemmän taipumusta dissosiaatioon (muistamattomuutta, uppoutumista omin ajatuksiin ja kuvitelmiin, itsen ja omien aistimusten vieraalta tuntumista sekä epätodellisuudentunnetta) kuin niillä, joilla ei vastaavia kokemuksia lapsuudessaan ollut” (Laiho 2006, 30). Dissosiaatio voi johtaa myös persoonallisuuden rakenteiden hajoamiseen. Ihminen on vieraantunut omista tunteistaan ja kokemuksistaan, jolloin hän luo eri tunteille omat todellisuudet ja hahmot. Hyväksikäytöllä ja etenkin inestillä on todettu olevan osatekijänä suurimassa osassa persoonan jakautumisessa. Tätä kutsutaan multippelipersonallisuudeksi. (mm. Brusila ym. 2009, Heikinheimo & Tasola 2004, Sandersson 2002, Sundholm 1989).

3.4.5 Fyysiset vaikutukset

Sanderson (2002, 66–67) mainitsee fyysisistä vaikutuksista psykosomaattiset kivut ja unihäiriöt. Psykosomaattisia kipuja voi olla päänsärky, vatsakivat, rakkotulehdukset, krampit, kurkkukivut ja iho-oireet. Fyysinen kipu on yksi keino sallia kivun ilmaiseminen uhrille. Unihäiriöt ovat myös hyvin yleisiä hyväksikäytettyjen henkilöiden kohdalla. Lapsuudessa koettu tilanne ja siihen liittyvät tunteet kulkevat ihmisen muistin mukana koko elämän ajan. Tunteet ja aistimukset voivat palata tai siirtyä. Laitisen (2004, 227) tutkimuksessa haastateltavat kertoivat kipujen siirtyneen esimerkiksi peseytymiseen, hiusten harjaamiseen, halaamiseen tai seksuaaliseen kanssakäymiseen. Joillakin haastateltavilla tietyt tilanteet, hajut tai äänet laukaisivat erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä reaktioita kuten vapinaa, oksentamista, jäykistymistä, joille hyväksikäytetty ei voi tehdä tilanteessa mitään. Täten ruumis määrää heidän tekemisiään.

3.4.6 Vaikutukset seksuaaliseen toimintaan

Lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa henkilön seksuaaliseen toimintaan. Sen on todettu vaikuttavan vaikeasti seksuaaliseen sopeutumiseen ja yleiseen tyytymättömyyteen, heikentyneeseen motivaatioon, seksuaalisiin pelkoihin/inhoihin, heikentyneeseen kiihottumiseen, heikentyneeseen orgasmiin, vaginismiin, kivuliaa-

seen tai vaikeutuneeseen yhdyntään, yliseksuaalistamiseen, satunnaisiin seksuaalisuhteisiin, prostituutioon ja seksuaaliseen suuntautumiseen. Vaikeudet voivat ilmentyä myöhemmän iän parisuhteen myötä, kun hyväksikäytetyn henkilön parisuhde syvenee ja siihen liittyy muitakin kuin seksiin viittaavia tunneilmaisuja. (Sandersson 2002, 67–74.)

Lapsuuden kokemukset näkyvät ihmisten elämässä erilaisina, aikuisuudessa koettuina sukupuolisina ja seksuaalisina vaikeuksina: pelkoon sitoutuvana kieltämisenä, uusiutuvana uhriutumisenä, riippuvuuksien kautta rakentuvana korostuneena seksuaalisuutena. Kyse ei ole puhtaista tyypeistä, jotka näkyisivät sellaisenaan ihmisen elämässä, vaan ne siirtyvät erilaisina muunnoksina ja vaihtuvina yhdistelminä ihmisten elämäntilanteeseen. (Laitinen 2004, 244.) Hyväksikäyttö voi vaikuttaa siis uhrin seksuaalisuuteen eri ikäkausina ja erilaisina ilmenemismuotoina. Jotkin seksuaaliseen toimintaan vaikuttavat tekijät voivat esiintyä selkeämmin tiettyinä ikäkausina. Vaikutukset riippuvat myös hyväksikäytön vakavuudesta ja traumaattisuudesta uhrin.

4 TUTKIMUSPROSESSI

Tutkimusprosessi kappaleessa avaan tarkemmin tutkimusongelmani, jotka olen maininnut johdannossa. Selkeytän myös tutkimukseni tarkoitusta ja tavoitetta. Kerron kuinka aineiston keruuni tapahtui ja kuinka sain haastateltavia näinkin arkaan aiheeseen. Luvussa kerron myös mitä tutkimusmenetelmää käytin, kuinka analysoin tuloksia ja keitä olivat tarinankertoajat opinnäytetyöni takana.

4.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyöni tutkimusongelmat ovat seuraavat:

1. Millaisia jälkiä hyväksikäyttö jättää uhriin?
2. Millainen merkitys on lähiyhteisöllä uhrien puhuessa hyväksikäytöstä?

Ensimmäinen tutkimusongelmani liittyy opinnäytetyöni tarkoitukseen, joka oli tuoda esiin tietoa ja henkilökohtaisia kokemuksia seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Halusin nostaa esiin niitä jälkiä, joita haastateltavillani Annelilla, Mervillä ja Johannalla oli ja on yhä edelleen. Henkilökohtainen kokemus tuo aiheen lähemmäs lukijaa, jolloin asian vakavuutta voi ilmaista kertomalla seksuaalisen hyväksikäytön jättämistä jäljistä. Ensimmäinen tutkimusongelma selkeyttää myös toisen tutkimusongelmani ymmärrettävyyttä; kun ymmärtää kokemusten taustoja, voi ymmärtää miksi asiasta puhuminen on vaikeaa.

Koska seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuminen vaikutti niin vaikealta, lähdin pohtimaan tutkimukseni tavoitetta puhumattomuuden ympärille. Mietin ensin yhteiskunnan vaikutusta uhrien puhumiselle, mutta aiheena se olisi ollut liian laaja. Kenelle uhrit puhuvat ensimmäisenä ja miksi? Mitkä tekijät vaikuttavat puhumiseen? Koska henkilö, jolle kerrotaan ensimmäisenä hyväksikäytöstä, ei ole välttämättä aina ammatilainen, lähdin pohtimaan millaisena henkilöt näkevät lähipiirinsä. Miten lähipiiri vaikuttaa puhuttaessa hyväksikäytöstä? Siitä muodostui toinen tutkimusongelmani, joka pohtii lähiyhteisön merkitystä puhumiseen.

Määrittelen lähiyhteisön opinnäytetyössäni sinä kokemuksena, mikä henkilöllä on omista ympäröivistä sosiaalisista suhteista tai kanssakäymisestä toisten henkilöiden kanssa. Lähiyhteisö voi käsittää alleen perheen, ystävät, lähipiirin, sukulaiset, terveydenalan ammattilaiset sekä muut henkilöt, jotka henkilö kokee kuuluvan merkittävästi elämäänsä. Yhteisö sana antaa määritelmälle laajuutta, jotta se ei poissulje merkittäviä henkilöitä tai kuvaa vain biologisia henkilösuhteita. Yhteisö viittaa myös koettuun yhteisöön ympärillä, joka voi koostua henkilön ammattilaisuudesta esimerkiksi koulun tai terveydenhuollon henkilökuntaan. Lähiyhteisö on siis määritelmäni mukaan henkilön oma kokemus ympärillä olevien ihmisten muodostamasta yhteisöstä.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Lähdin toteuttamaan tutkimusta avoimelta pohjalta. En halunnut rajata liikaa haastateltavieni kertomuksia, jolloin päädyin toteuttamaan kvalitatiivisen tutkimuksen narratiivisina teemahaastatteluina. Teemahaastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen metodi, jossa haastateltavien näkemys pääsee esiin (Hirsjärvi ym. 2010, 164). Päädyin tekemään tutkimukseni haastatteluna, koska koin, että haastattelumenetelmä sopii paremmin kokemusten tutkimiseen kuin esimerkiksi kyselylomake. Haastattelumenetelmän etu on, että aineiston keruuta voi säädellä tilanteen ja vastaajan mukaan. Aiheiden järjestystä voi säädellä ja vastauksissa on enemmän tulkinnan varaa, kuin esimerkiksi kyselyssä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 205.)

Kvalitatiivista menetelmää on pyritty selittämään vertailulla kvantitatiiviseen menetelmään. Näitä kahta lähestymistapaa on vaikea erottaa toisistaan tarkkarajaisesti, mutta yleisesti voidaan sanoa, että kvantitatiivinen on määrällinen tutkimus ja kvalitatiivinen laadullinen tutkimus. (Hirsjärvi ym. 2010, 135–137.) Tyypillisiä piirteitä kvalitatiiviselle tutkimukselle on tutkimuksen luonteen kokonaisvaltaisuus, jolloin aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Menetelmässä tutkija luottaa omiin havaintoihinsa, koska nähdään, että ihminen on tarpeeksi joustava sopeutumaan vaihtuviin tilanteisiin. Tutkija ei määrää mikä on tärkeää eikä lähtökohtana ole teorian testaaminen, vaan aineistoa tulkitaan ja tarkastellaan monitahoisesti sekä yksityiskohdallisesti. Kokemuksia ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaan. Kohdejoukon valinta on tarkoituksen mukaista, jolloin satunnaisotanta sulkeutuu pois menetelmistä. Myös tutkimussuunnitelma muokkautuu usein tutkimuksen edetessä ja olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi ym. 2010, 164.)

Narratiivisuus voidaan karkeasti luokitella tarinankerronnaksi haastattelussa. Se voidaan nähdä yhtenä tyypillisenä tapana tehdä selko todellisuudesta ja se on toinen tapa kokemusten jäsentämiseen loogisen ajattelun ohella. Narratiivisuus kertoo myös tutkijasta ja hänen käyttämästään aineistosta, se on laadullista tutkimusta luonnehtiva yleisominaisuus. Näin katsottuna laadullinen tutkimus on perehtymistä kertomusten ja kertomuksellisuuden moniin ulottuvuuksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 22–24.)

4.3 Aineistonkeruu

Teoriapohjan kartoituksen jälkeen aloin pohtimaan tutkimukseni toteutusta. Halusin tehdä yksilöhaastatteluja, mutta ongelmaksi muodostui haastateltavien hankkiminen. Epäilin, että näin arkaan aiheeseen ei välttämättä löytyisi helposti haastateltavia. Apu löytyi opinnäytetyöni toimeksiantajalta VIOLA ry:ltä. Violasta löytyi seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ryhmä, jolle lähetin kirjeen alkukeväästä. (Liite 1). Pyysin ryhmän ohjaajaa jakamaan kirjeen ryhmäläisille, jotta he voisivat ottaa minuun yhteyttä, mikäli he haluaisivat osallistua haastatteluihin. Kirjeeni tavoitti ryhmän, jonka jälkeen sain ryhmän ohjaajalta viestin, jossa oli haastateltavieni yhteystiedot. Haastattelut toteutin VIOLA ry:n tiloissa toukokuussa 2014.

Tutkimusongelmani muotoutuivat lopulliseen ulkoasuunsa vasta opinnäytetyöprosessin loppumetreillä. ”Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma parhaimmillaan elää tutkimushankkeen mukana.” (Eskola & Suoranta 1998, 15). En halunnut haastatteluiden olevan liian rajattuja, jolloin tutkimusongelmakin oli vain yleisesti määritelty liittyvän puhumattomuuteen seksuaalisen hyväksikäytön ympärillä. Täten minulla oli avoin tutkimussuunnitelma. Avoimessa tutkimussuunnitelmassa voi nähdä selkeästi eri tutkimuksen vaiheiden (aineistonkeruu, analyysi, tulkinta ja raportointi) yhteen kietoutumisen. Laadullisessa tutkimuksessa prosessin vaiheita ei ole aina helppo pilkkoa osiin juuri yhteen kietoutumisen vuoksi. Aineistonkeruu vaiheessa voi joutua jopa uudelleen tarkastelemaan tutkimussuunnitelmaa ja – ongelmia tai palaamaan alkupe räiseen aineistoon. (Eskola & Suoranta 1998, 16.)

Haastatteluissani oli kolme teemaa minä, perhe ja lähiyhteisö/yhteiskunta. Alkuun haastateltavat saivat kertoa itsestään perustietoja, jonka jälkeen siirryimme keskustelemaan eri teemoista. Minä-teemassa haastateltavat saivat kertoa omia kokemuksiaan

hyväksikäytöstä ja sen vaikutuksesta heidän elämäänsä. Perhe-teeman sisältönä haastateltavat kertoivat millaisina he kokevat omat perhesuhteensa ja kuinka hyväksikäyttöä on käsitelty perheen kanssa. Lähiyhteisö-teemassa jokainen sai kertoa omia kokemuksia siitä, miten lähiympäristö ja – yhteisö on ottanut heidät vastaan hyväksikäyttöä puhuttaessa ja sitä käsiteltäessä. Tein itselleni myös avustavia kysymyksiä etukäteen, jotta haastattelut pysyisivät samankaltaisina teemoiltaan. Jokainen haastateltava sai kertoa vapaasti kokemuksistaan ja jo haastattelujen alussa sovittiin, että haastattelun voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Haastattelut nauhoitettiin ja lopulta litteroitiin.

4.4 Aineiston analyysi

Litteroin aineistoni, jotta haastattelujen analyysi ja tutkiminen olisi helpompaa. Litteroinnissa aineisto kirjoitetaan sanasanalta puhtaaksi nauhoilta. Litterointi voidaan tehdä koko aineistosta, tai sitten voidaan litteroida teema-alueiden mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2010, 222.) Oman aineiston analysoinnin aloitin litteroimalla haastattelut, jonka jälkeen kuuntelin nauhat vielä kertaalleen läpi. Kirjoitin samalla ylös omia muistiinpanojani haastattelutilanteista.

Yleisimmin laadullisia tutkimuksia analysoidaan seuraavilla menetelmillä: teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa voi olla runsaasti tutkijan käyttämistä metodeista riippuen, jolloin analyysivaihe voi olla mielenkiintoinen mutta haastava. Kaikkea materiaalia ei yleensä pystytä hyödyntämään, eikä sitä ole aina tarpeen analysoidakaan. Aineistosta voi poimia tutkimuksen kannalta merkitykselliset kohdat. (Hirsjärvi ym. 2010, 224–225.)

Oman aineistoni käsittelyyn käytin teemoittelua sekä tyypittelyä. Teemoittelussa käytin samoja teemoja, mitä minulla oli haastattelussa: minä, perhe ja lähiyhteisö/yhteiskunta. Selasin jokaisen otsikon alle otteita haastatteluista, jotka mielestäni sopivat eri teemojen alle. Seuraavaksi aloin tyypittelemään teemojen sisältämiä otteita. Etsin haastatteluista samankaltaisuuksia, joita erottelin omiksi kokonaisuuksiksi erillisiin tiedostoihin. Näistä erittelyistä alkoi muodostua kokonaisuus tuloksiini. Minä-teeman osiot vastasivat ensimmäiseen tutkimusongelmaani seksuaalisen hyväksikäytön jäljistä, kun taas perhe- ja lähiyhteisö-teemat vastasivat toiseen tutkimuson-

gelmaani lähiyhteisön merkityksestä puhumiseen. Nostin aineistosta esiin löytämäni samankaltaisuudet ja kokosin niistä rungon tuloksilleni.

4.5 Kertojat

Johanna on alle 18-vuotias nuori, joka oli kokenut seksuaalista hyväksikäyttöä jo varhaislapsuudessa. Tekijänä oli ollut ainakin isoisä ja myös muita lähisukulaisia oli joutunut uhreiksi. Johanna kertoi, että hyväksikäytön vaikutukset näkyivät hänen käytöksessään jo lapsena muun muassa virtsaamisongelmina. Teini-ikäisenä Johanna oli myös laitoshoidossa. Hänellä on ollut itsetuhokäyttäytymistä.

Mervi on tällä hetkellä noin 50-vuotias ja hän kertoi kokeneensa seksuaalista hyväksikäyttöä myös varhaisesta lapsuudesta teini-ikään saakka. Tekijöinä tapauksessa olivat Mervin isä ja muutama veli. Hänessä oli näkynyt myös lapsena merkkejä hyväksikäytössä, joista hän mainitsi seksiin liittyvistä asioista puhumisen hyvin varhaisessa vaiheessa. Aikuisiässä hyväksikäytön jäljet näyttäytyivät itsetuhokäyttäytymisenä.

Anneli on myös tällä hetkellä noin 50-vuotias. Hän oli kokenut seksuaalista hyväksikäyttöä lapsena, jolloin tekijänä oli isoisä. Anneli on yritetty raiskata nuoruusiässä kahdesti. Anneli kuvailee olleensa hirvittävän ujo lapsi. Hän kertoi myös itsetuhokäyttäytymisestä vanhemmalla iällä.

Jokaisen haastateltavan perhetaustat, olosuhteet ja elinympäristöt ovat hyvin erilaiset, mutta silti haastatteluista löytyy yhteisiä teemoja hyväksikäyttöön liittyen. Tarkoituksenani on etsiä näitä samankaltaisia teemoja sekä kokemuksia seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja tuoda haastateltavieni näkemyksiä esille aiheesta.

Jotta henkilöiden anonymiteetti säilyisi, olen vaihtanut haastateltavien nimet ja jättänyt muut tunnistetiedot pois. Tuloksissa ei mainita paikkakuntia, muita henkilökohtaisia tietoja eikä tekijöiden oikeita nimiä. Käytän kuitenkin tarinoissa keksittyjä nimiä, jotta tarinoiden todentuntuisuus säilyisi.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavassa luvussa käsittelen tutkimustuloksiani ja vertaan niitä aiempaan tutkimustietoon. Kappale 5.1 vastaa ensimmäiseen tutkimusongelmaani hyväksikäytön jäljistä. Kuten kappaleen otsikko kertoo, seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa kokonaisvaltaisesti uhrien elämään. Olen nostanut kuitenkin opinnäytteeseeni vain ne jäljet, joista haastateltavillani Mervillä, Annelilla ja Johannalla oli samankaltaisia kokemuksia. Kappaleet 5.2–5.5 kertovat lähiyhteisön suhtautumisesta ja merkityksestä hyväksikäytöstä puhuttaessa. Kaksi ensimmäistä kappaletta keskittyvät perheen ja lähisuvun merkitykseen, kun taas kaksi viimeistä kertovat koetun lähiyhteisön merkityksestä.

5.1 ”Se vaikuttaa hirveen moneen asiaan”

Annelin, Mervin ja Johannan kohdalla hyväksikäyttö oli näkynyt heidän käytöksessään itsetuhokäyttäytymisenä, masennuksena sekä muina erilaisina oireina. Jokaisessa tapauksessa tekijä/tekijät olivat lähisukulaisia, jolloin kyseessä on siis ollut insesti. Haastatteluista poimin kolme keskeisintä hyväksikäytön seurausta, joista kaikki haastateltavat mainitsivat. Nämä kolme samankaltaisuutta ovat lapsuuden aikaiset oireilut, itsetuhokäyttäytyminen sekä luottamussuhteiden vaikeutuminen. Tuloksiin on listattu tietoa vai näistä kolmesta alueesta, mutta seksuaalisella hyväksikäytöllä on ollut monia kokonaisvaltaisia vaikutuksia niin Annelin, Mervin kuin Johannankin elämään.

”Ja se kun oikeesti jättää niin pahat jäljet, se vaikuttaa hirveen moneen asiaan. Omaan seksuaalisuuteen, itsetuntoon ja siihen sellaseen tiettyyn ulkopuolisuuden tunteeseen.” Mervi

Haastateltavat kertoivat hyväksikäytön näkyneen heidän käytöksessään lapsena sekä myöhemmällä iällä. Anneli, Mervi ja Johanna mainitsivat kaikki olleensa erityisen arkoja tai ujoja lapsia. Mervillä ja Johannalla oli lapsena selkeitä oireiluja hyväksikäytöstä. Seksuaalisella hyväksikäytöllä on useimmiten vaikutuksia uhriinsa, vaikka kaikki tapaukset ovat tilannekohtaisia. Jälkiseurauksiin vaikuttaa hyväksikäytön luonne ja olosuhteet, lapsen ja hyväksikäyttäjän suhde, seksuaalisen toiminnan laatu, teon vakavuus ja hyväksikäytön kesto, lapsen ikä, ympäristön reaktiot hyväksikäytön alkessa sekä suhtautuminen lapseen tapahtuneen jälkeen. Insesti on luokiteltu lasta eniten

vahingoittavaksi hyväksikäytönmuodoksi. (Heikinheimo & Tasola 2004, 23-24., Tas-
kinen 1994, 14.)

*”sellanen kaverivihkosysteemi, et vaihettiin vihkoja ja jokainen sai piir-
rellä kuvia ja muita --- nii sit mä piirsin vaan jotain yhdyntäkuvia. No
kyl ne oli, et miten sä tollasia piirret, mut ei siihenkään kukaan puuttunu
tai sanonu mitään. Mä olin vaan et häh.” Mervi*

*”No mulla oli tota, tosi paljon semmosia pissaongelmia, että illan aika-
na saatoin käydä ihan kymmenen kertaa. Rampata vaan vessassa ja jo-
tenki tuntuu oudolt, ettei kukaan siihen puuttunu. Ja sitten mitä mä nyt
olin lapsena kyselly äitiltä kaikkii kummallisii, mitä se on nyt vasta ta-
junnu, et ehkä liittyny siihen. Sitte, ku ollaan just menty tota, mummol-
laan, että ku ei oo halunnu mennä ja pitäny itkee, ettei mennä. Et, ehkä
se on ollu se tapa kertoo siitä.” Johanna*

*”Mä oon ollu kauheen ujo. -- Et mä olin kauheen niinku estoinen ja ah-
distunu.” Anneli*

Kaikki haastateltavat mainitsivat myös omasta itsetuhokäyttäytymisestään. Anneli ja Mervi kertoivat omista itsemurhayrityksistään. Johanna sanoi, että olisi varmasti yrit-
tänyt itsemurhaa, ellei olisi ollut laitoshoidossa. Itsetuhoajatukset ja -käyttäytyminen
ovat yleisiä seksuaalisen hyväksikäytön uhreilla ja niitä on havaittu olevan jo lapsilla
ja nuorilla. Pahaolo, masennus ja kuolemankierre hallitsevat ihmisen olemassaoloa.
Itsemurhahakuisuuteen vaikuttaa hyväksikäytön kesto ja luonne. Todennäköisyys on
havaittu suuremmaksi niillä uhreilla, joilla hyväksikäyttäjä on ollut läheinen perhee-
seen kuuluva ihminen. (Laitinen 2004, 240.) Vaikeat masennuksen oireet voivat lisätä
riskiä itsemurha-ajatuksiin ja tätä kautta johtaa itsemurha yrityksiin. Myös muu itsetu-
hokäyttäytyminen, kuten alkoholin tai muiden päihteiden väärinkäyttö, voi olla toden-
näköistä hyväksikäytön uhreilla. (Sandersson 2002, 100.)

*”Mä oon ollu itsetuhonen ja mä oon yrittäny 2 vai 3 kertaa, viime kesä-
nä ihan vakavissani, et onneks pääsin sitten hoitoon --- ku yritin itse-
murhaa. Kyl mulla loppuu se usko tähän elämiseen niin, niinkun, ehkä
kerran vuodessa. Että on vaikeeta.” Anneli*

”Mä kävin siellä (psykiatrilla) ja se, miks mä kävin siellä, oli se, että mä yritin itsemurhaa. Ja se nyt oli ihan lähellä onnistuakiin.. Se oli sitä aikaa, ku asiat tuli jotenkin mieleen.” Mervi

”No mä ajattelen, et se osasto tai se hoitajakso, minkä mä olin osastolla, ---niin oli silleen hyödyks et mä luulen että mä oisin varmasti tappanu itteni, jos mä en ois ollu siellä. Et tavallaan se sit suojas sen pahimman ajan, et ehti vähän niinkun sulatella sen asian, ettei se enää vaikuttanu niin voimakkaasti. Et oon kyl nyt ihan tyytyväinen, etten tehny sitä päätöstä. Mut sillon se tuntu niin ylivoimaselta, että oisin varmaan tehny sen” Johanna

Jokaista haastattelua purkaessa huomasin, että kaikkia tarinoita leimasi luottamuksen puute. Mervi ja Johanna sanoivat suoraan hyväksikäytön vaikuttaneen heidän ihmissuhteisiinsa ja etenkin luottamuksen luomiseen. Hyväksikäyttötilanteisiin liittyy vahvasti petetyksi tulemisen tunne. Lapsi on luottanut läheiseen henkilöön, mutta hyväksikäytön jälkeen ja huomaa tulleen huijatuksi ja petetyksi. Petetyksi tulemisen tunne vaikuttaa henkilön luottamussuhteiden luomiseen muihin ihmisiin. (Waterhouse 2003, 72.)

”Oisinhan mä paljon ehjempi ihminen. Mun omat ihmissuhteet ois paljon helpommat, mä luottasin helpommin ihmisiin.” Mervi

”Ja sitten just no, parisuhteisiin vaikuttaa tosi paljon. Et tosi vaikee luottaa kehenkään mieheen.” Johanna

Annelin kommentti tiivistää mielestäni hyvin sen, mitä hyväksikäyttö tekee luottamukselle. Ihmisiin on vaikea luottaa, ehkä on jopa vaikea rakastaa toista, jolloin luottamusta ja rakkautta voi olla helpompi osoittaa lemmikkiä kohtaan. Yhden ihmisen luottamuksen rikkoutuminen voi johtaa koko elämän aikaiseen luottamuspulaan.

”Mut tänä päivänä mä en oo niiku rakastunu muuhun kun miun kissan.” Anneli

5.2 ”Kasvatus on lujassa”

Kaikkien henkilöiden kanssa puhuttiin jossain vaiheessa haastattelua äideistä. Johanna koki, että luottamus äitiin vahvisti sitä, että hän kertoi asiasta. Anneli kertoi, että äidillä oli kotona tiukka kuri, jolloin kertominen vaikutti vaikealta. Mervi koki, että olisi kaivannut äidin tukea enemmän lapsena. Kaikista haastatteluista tulkitsin, että kasvatusta perheessä on ollut merkittävä tekijä puhumisessa. Etenkin Mervin kertomuksesta tulkitsin, että kunnioitus vanhempien auktoriteettia kohtaan on ollut merkittävä tekijä puhumisessa.

”Et jos äitin kans ei ois ollu niin hyvä suhde ja se luottamus, niin en varmasti ois sanonu. Et se oli siinä vaiheessa mulle niin kova paikka, et mä sanoin siitä. Muutenkin jos se ois ollu yhtään sitä, et mä en ois luotanu, ni en ois sanonu” Johanna

”--et älä enää, ei mun tarvii enää olla kiltti tyttö, eikä totella mitä mun äiti sanoo. Et eläisin jo omaa elämää, enkä piittäis äitin sanomisista, mutta kasvatus on lujassa.” Anneli

”Et, mä niin hirveesti niinkun sitä äitiä siihen kaipasin. Koska sillohan mä olin niinku isälle ihan vapaata riistaa.” Mervi

”Niin just siitä kun äiti ei ollu kotona ja mä olin ekaluokalla koulussa ja sitten mun koski mahaan hirveesti ja isä vei mut sit (kaupunki) lääkäriin ja se sano kotona, että jos lääkäri käskee niinku riisumaan housuja ja hän kysyy jotain, niin mä en saa sanoa mitään.” Mervi

Anneli ja Mervi kokivat myös, että he olivat kasvaneet seksuaaliseen hyväksikäyttöön sisälle. Heille tilanne oli näyttäytynyt normaalina lapsena ollessa. Anneli koki myös, ettei kotona ollut tilanteita, joissa olisi osoitettu läheisyyttä. Hyväksikäyttö voi rutinoitua osaksi lapsen elämää, joka on arjessa mukana niin koulussa, kotona kuin harrastuksissa. Vaikka hyväksikäyttö olisikin osa arkea, se ei tarkoita, ettei lapsi kokisi seksualisoituneita tilanteita hämmästyttävänä tai ettei epäätietoisuus ja epävarmuus käyttäytymisen tavoista hämmästyttäisivät häntä. Lapsi ei tiedosta omia ruumiinsa rajoja tai

ei-hyväksytyä seksuaalista käyttäytymistä, jolloin hän on kykenemätön puolustamaan itseään. Lapsi oppii tuntemaan omat ruumiin rajansa hyväksikäytön kautta, jolloin hän kokee hyväksikäytön hyväksyttävänä tapana lähestyä häntä. Lapsi ei ymmärrä, että teot voi olla loukkaavia, vaikka yleisesti ajatellaan että lapsi tunnistaa loukkaavan teon. (Laitinen 2004, 121–122.)

*”En mä tajunnu sitä sillon. Kun se oli vaan niinku, se oli papan leikki.”
Anneli*

”Ei sitä, ku meillä kotona ei ollu mitään niinku seksuaalista tai se vanhempien suhde.— ei meillä ollu koskaan ruoka-aikoja, ei kukaan pussannu eikä halannu ketään, että. Ei ollu ollenkaan sellasta.” Anneli

”Mä olin niin pieni, mä niinkun kasvoin siihen. Mä luulin, et kaikkien elämä on sellasta.” Mervi

5.3 ”Sanois edes että anteeks”

Asiasta puhuminen koettiin yleisesti haastavaksi ja hyväksikäytöstä puhumisessa perheen kesken oli suuria eroja. Haastateltavista vain Johanna oli puhunut suoraan äidille tapahtuneesta. Mervi muisti, että asiasta on kyselty, kun taas Anneli kertoi, ettei asiasta puhuttu lapsena ollenkaan.

”Entäs sillon lapsena, kun tää on tapahtunu niin, oot sä puhunu siitä perheenjäsenille tai?(lause jää kesken)” Minä

”En! Ei missään tapauksessa.” Anneli

”Mä kerroin joskus, mä taisin olla 12 tai 13, että kun mä unohin sen itekin. Mut se sit vaan palautu mieleen, ni kerroin sitten.. äitille” Johanna

”En, en mä puhunu koskaan. Äiti kysy multa ku mä olin pieni, joku semmonen neljän viien vanha — että tekeeks isä sulle mitä --- vaik mä toisaalta olin niin pieni, et mä en ymmärtäny, mut sit mä kuitenkin tiesin, mitä se tarkoittaa ja sanoin vaan että joo. Sen jälkeen sit ei enää koskaan

puhunu. Äiti ei ikinä kysyny enää, et vieläks isä tekee tai mitään. Et ei sitä koskaan puhuttu.” Mervi

Perheenjäsenien suhtautumisessa hyväksikäyttöön oli myös eroja. Vaikean asian paljastuminen oli herättänyt erilaisia reaktioita perheenjäsenissä. Useat hyväksikäytön uhrit ottavat täyden vastuun asiainsalaamisesta äidiltään. Lapsi ei halua tuottaa tuskaa vanhemmalle ja tiedostaa mikä olisi tälle vahingollista, jolloin lapsi kehittää suojaavia taitoja asian salaamiseksi. Lapsi ei kykene suojelemaan itseään, mutta hänellä on silti omaksunut vastuun muiden perheenjäsenten suojelusta. (Sandersson 2002, 234–235.) Annelin kohdalla tilanne johti äidin kanssa välirikoon. Asia on tuotu esiin, mutta sitä ei ole käsitelty perhepiirissä. Vasta ammattilaisia kohdatessa Anneli oli päässyt purkamaan asiaa.

”Sillon mä sanoin äidilleni, että sinunki isäs oli pedofiili – Ni äiti läntäs puhelimen kiinni ja muutaman päivän päästä tuli sitten hieno ruusu-kortti, missä luki, että älä ikinä tule meille, en minäkään tule teille. Ja meillä oli välit poikki yli vuoden. Koska mä,, hänen isänsä ei ollu, kuinka mä voin sellasta sanoo hänen isästään! – Sit tuli tota, sit tuli joulu tai seuraava äitienpäivä ni me sit vaan mentiin ja en sanallakaan uskalla ottaa puheeks sitä.” Anneli

Johannan perheen kohdalla asiasta kertominen tapahtui muita Merviin ja Anneliin verrattuna aikaisiin. Asia ja sen käsittely eteni kertomisen johdosta, vaikkakin kertomisen toimimisen välillä oli viivettä. Johanna koki, että puhuminen on helpottanut asian käsittelyä.

”Mä luulen, että, tai mulla on ainaki semmonen tunne, että äitiä pelotti, et se ei osannu niinku ottaa sitä silleen niin vakavana asiana, ku se oli. Et se jotenkin sit jäi. Enkä mä kyl siinä vaiheessa itekään ollu valmis siit sillei puhumaan, että, tai käsittelemään. Et nyt vast tullu semmonen vaihe, et pystyy niinku puhumaan siitä.” Johanna

”Tota, äiti on mulle tositosi tärkeä, että hänen kanssa puhun tosi paljon kaikkee avoimesti ja sitten mulla on kaks läheisempää siskoa, joitten

kanssa oon kans tosi läheinen. Niille voi sit puhuu ihan mitä vaan.” Johanna

”Mut kyl se puhuminenki on, varsinkin just perheen kans, kun ne tietää ne henkilöt ja sit just sisko, joka ei vielä ite pysty muistamaan mitään. Niin tavallaan, niinku, seki auttaa mua kuitenkin. Kun hän kokee samalla tavalla.” Johanna

Mervin kohdalla hyväksikäytöstä on puhuttu, mutta perheen kanssa puhuminen vaikutti vaikealta ja ei-toivotulta. Hän oli luullut muillakin perheen tyttärillä olleen samoja kokemuksia, mutta puhuminen oli selvittänyt, että vain Mervi oli joutunut hyväksikäytön uhriksi. Mervi oli pystynyt puhumaan asiasta myös yhden hyväksikäyttäjänsä kanssa.

”Ööh. No vähän sillee ku sai tietää (sisko), eihän me hirveesti pidetä yhteyttä, vähän silleen että no, onko pakko, voitko antaa olla, vähän niinku tällänen filis, että oo nyt jo hiljaa.” Mervi

”Mä aina jotenkin kuvittelin, että muitaki tyttöjä oli hyväksikäytetty, mutta sitten kun siitä tuli kerran puhetta. Tai me puhuttiin aina että, niinkun siskotkin, että ku se isä oli sellanen ja mä luulin, että muillekin se sellanen tarkoittaa hyväksikäyttöä, mutta muille se sellanen tarkottiki vaan sitä mitä se nyt oli, kun se joi.” Mervi

”Kari sano et ollaanks me jotain helvetin pedofilisukua kaikki. Et, se nyt oli jo lähes anteekspyyntö. Ja kyllähän ne nyt tietää sen, minkä minäkin tiedän.” Mervi

Seksuaalisesta hyväksikäytöstä on yleisesti vaikea puhua, ja se näkyy myös asian salaamisena ja puhumattomuutena perheelle. (mm. Heikinheimo&Tasola 2004, Hurtig 2012 ja 2013, Laitinen 2004). Hurtigin (2012, 40–46) tapauskertomuksessa vanhoillislestadiolaiseen yhteisöön kuulunut Maija kuvasi perheelleen kertomista traumaattisena kokemuksena. Annelin, Mervin ja Johannan tapauksista voi löytää samankaltaisia vaikeuksia perheelle puhumisesta, kuten aikaisemmassa tutkimustiedossa on tuotu esiin. Seksuaalisesta hyväksikäytöstä suurin osa tapahtuu perhe- tai sukulaissuhteissa.

Seksuaalista hyväksikäyttöä on havaittu eniten moniongelmaisissa perheissä, joissa on sekä sosiaalisia, taloudellisia että tunne-elämä vaikeuksia. Keskeisenä ongelmissa on näyttäytynyt perheen heikot vuorovaikutussuhteet. (Taskinen 1994, 18–19.) Mervin ja Annelin lapsuuden perheissä oli alkoholiongelmia, kun taas Johanna ei maininnut erityisesti mistään ongelmista. Nämä syyt voivat osaltansa selittää vaikeuden kertoa perheenjäsenille tapahtuneesta, mutta on muistettava, että perhesuhteisiin ja puhumiseen liittyy myös monia muita tekijöitä.

Kun keskusteltiin siitä, haluaisivatko Anneli, Mervi ja Johanna kysyä asiasta lähipiiriltään, niin kaikki vastasivat myönteisesti. Kaikki haastateltavat tuntuivat etsivän selvyttä siihen miksi niin tapahtui. He eivät kuitenkaan kokeneet, että kaikkien kanssa voisi puhua avoimesti asiasta. Anneli pohti asian esille ottamista äidin tai siskon kanssa.

”Isän eläessä ei nää asiat niinku ollu mun mielessä eikä, mulla on ollu niin täyttää elämää niinku omien lasten ja perheitteni kanssa.— mut ennen ku mun äiti kuolee, niin mun mielestä pitäis saada tääki asia puhuttua selväks, koska sitku äiti kuolee ni ei sitten oo enää ketään keneltä kysyy tätä, miks näin tapahtu ja jokaisellahan, oli asia mikä hyvänsä, jokaisella on oma näkökanta ja omakohtanen kokemus.---Mutta, mun äiti ei tuu sitä asiaa ottamaan puheeksi, enkä miä enää, ku se niin mut tyrmäs niin mitä sitä enää vanhaa ihmistä kiusaamaan.” Anneli

*”Ootko miettiny, että oisitko siskon kaa puhunu tästä aiheesta?” Minä
”En niin kauan, kun mejän äiti elää. Kato ku, siskolla ja äitillä ei oo mun mielestä niinku napanuora katkennu” Anneli*

Johanna oli keskustellut aiheesta äidin ja sisarusten kanssa, mutta kysyttäessä muista perheenjäsenistä hän koki vaikeaksi ottaa asian esille. Johanna pohti myös, olisiko tapahtumien taustalla ollut aikaisemmassa sukupolvessa tapahtunutta hyväksikäyttöä. Heikinheimon ja Tasolan (2004, 26–27) tutkimuksessa on esitetty, että hyväksikäytön jatkuvuudella sukupolvesta toiseen on korkea yhteys niiden tapojen välillä, joilla vanhempia on hyväksikäytetty.

*”Se mun mummo on kuitenkin vielä elossa --- että tekis mieli kysyä, mutta isän kanssa on sellanen muuri, ettei voi puhua siitä. En oikein tiää et-
tä, ei sitä varmaan voi keneltäkään kysyä.” Johanna*

*”No varmaan vaan haluaisin tietää miksi tai miten se voi tehdä näin. Et mitä.. Et mitähän sille (isoisä) on itelleen tapahtunu, et se voi toimia tol-
lai.” Johanna*

Mervi koki, että asiasta puhuminen voisi auttaa ehkä selvittämään perhepiirissä mui-
takin hyväksikäyttö tapauksia. Hän oli miettinyt keskustelua hyväksikäyttäjien kanssa
ja etenkin vastausta siihen miksi niin tapahtui. Mervi oli ainut, joka oli keskustellut
yhden hyväksikäyttäjän kanssa tapahtuneesta.

*”No kylhän mä olen toki ajatellu, että, monta kertaa itse asiassa, että mä
joskus soittasin Markulle ja kysyisin, että miks. Tai Jarille tai Karille,
mut.. Ne välttelee mua. Et nyt vasta Karikin on ruvennu puhuu” Mervi*

*”Mitä mä nyt sit sanosin, jos mä ottasin asian puheeksi. En tiää. Oikees-
taan mä vaan haluisin, et ne sanois, että edes, että anteeks.” Mervi*

*”Kyl mä sitä puhumista, niinkun, ehottomasti oon sen puolella. Ihan
senkin takia, että perheessä saattaa olla hmhh, muitakin ketä on hyväks-
käytetty joko omia sisaruksia tai sisarusten lapsia, ja se, että joku niin-
kun rohkenee edes jossain mainita asiasta, niin voi auttaa jotain toista
niinkun puhumaan siitä asiasta” Mervi*

5.4 ”Eihän tää nyt niin kauheeta ole”

Annelin ja Mervin tarinoissa näkyy aikojen muuttuminen ja se, kuinka asioista on
alettu puhua enemmän. Anneli kuvasi hyvin aikojen muutosta vertaamalla tilannetta
homoseksuaalisesta puhumiseen. Hän koki, että 80-luvulla ensimmäisten seksuaalis-
ten hyväksikäyttö kohujen yhteydessä alettiin yleisesti tiedostaa ongelmaa. Seksuaali-
nen hyväksikäyttö on yhteiskunnallisesti näkymätöntä ja tunnistamatonta ihmisten
kertomana. Tällöin lapsi on yksin vastuussa tilanteen selvittämisestä. Ihmisillä on
luotto hyvinvointiyhteiskuntaan ja sen puolustamaan hyvinvointiin, mutta kuitenkin

yleensä on kyseessä vain omia etujaan puolustavien ihmisten hyvinvointi. Hyvinvoinnin ja sen tason mittarina tulisi olla se, miten yhteiskunnan palveluverkko tavoittaa seksuaalisen hyväksikäytön ja muiden marginaalisten ryhmien uhrin. (Laitinen 2004, 217.)

”Niin, ei. Kato, eihän silloin ollu kuuskytluvul, eihän ollu homojakaan olemassakaan, saati lesboja” Anneli

”Se on täytyy olla vuonna -85–86, kun se Jammu Salminen Helsingistä se namusetä, ensimmäinen kohujuttu Suomessa. — Me oltiin niin järkytyneitä siitä. Et se ois voinu tapahtua mejän tytöille. Ja koko suomi oli järkyttyny. Et varmasti moni, kaikki vanhemmat suurin piirten, teki saman, että sit vasta alettiin niinku oikeesti niinku pelkäämään ja vahtimaan, ettei vaan omille lapsille käy mitään vastaavaa.” Anneli

”No eihän siitä silloin edes puhuttu. Että onhan se toki nyt lisääntyny ihan hirvittävän paljon, mutta hirvittävän paljon sitä edelleen tapahtuu.” Mervi

Annelilla, Mervillä tai Johannalla ei ollut kellään kovin positiivisia kokemuksia koulun seksuaalikasvatuksesta. Mervin ja Annelin kokemus oli, että lapsuuden aikakauden ja sen aikaiseen yhteiskuntaan ei kuulunut hyväksikäyttö, siitä ei puhuttu. Johanna koki, että asiasta tiedetään, mutta hänen mielestään kouluissa asiasta pitäisi puhua lisää. Kaikki haastateltavat kokivat, että asiasta pitäisi puhua enemmän ja avoimemmin. ”Kun aikuinen puhuu lapselle ja antaa hänelle sanoja, se jäsentää hänen kokemuksiaan, organisoii hänen maailmaansa ja helpottaa hänen orientoitumistaan siihen. Lapsi, jolle aikuinen ei näin puhu, jää vaille tätä apua ja elämään jäsentymättömässä maailmassa irrallisten kokemusten keskelle.” (Heikinheimo&Tasola 2004, 44.) Aikuisten tulisi siis lisätä puhetta seksuaalisesta hyväksikäytöstä, jotta lasten ja nuorten olisi helpompi kertoa asiasta.

”No hertsyykkel ei! Siihen aikaan vielä se nyt oli aika lasten kengissä se minkäänlainen seksuaalinen kasvatustas koulussakaan terveystas. Ja eihän sitä nyt ois missään nimessä puhunu, koska siitähän olis vaan joutunu kiusatuks, jos joku ois saanu tietää.” Mervi

”No, ei mun mielest tarpeek, s et kyl siitä pitäis enemmän puhua. — Et jos siitä puhuttais kouluissa, niin ehkä se auttais sit löytään ne sanat, millä siitä vois kertoa.” Johanna

”Mä en muista, että millon meillä oli, varmaan kutosluokalla loppua, ku meillä on alettu käsittelee terveystiedossa tota seksuaalisuutta ja seki oli vähän semmosta, ehkä vähän huonoo opetusta tai jotenki semmonen, että ei siit mun mielestä ollu enää sillei mitään mikä ois ollu niinku uutta. tai jotenki se oli vähän outoo. Et ehkä jotenki, ei ehkä niin suorasanasesti mitään seksiä ehkä. jollain tapaa sitä ois ihan hyvä puhua. Kun eihän se mikään salaisuuskaan ole.” Johanna

”Mut ku sanotaan, et ei niinku liian nuorille sais, mut mun mielestä nimenomaan pitäis ihan sielt tarhaikäsestä alkaa puhuu seksuaalisuudesta.” Anneli

Mervi koki, että sosiaalisen median ja Internetin käytössä tulisi valistaa nuoria, jotta siellä tapahtuva hyväksikäyttö ei lisääntyisi. Nykyisin puhutaan Groomingista, eli netissä alkaneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Ilmiö on kasvanut eri nettipalveluiden yleistymisen myötä. Myös grooming vaurioittaa lasta tai nuorta ja hänen itsetuntoaan. (Väestöliitto 2014).

”Et siinä (nettikäyttäytymisessä) olis mun mielestä ehkä valistuksen paikka niinkun nuorillekiin että, et vaik se saattaa olla niille nuorille porukalla ihan läppä, et hei kato miten tyhmää, mut että, se saattaa olla oikeesti vaaranpaikka” Mervi

Mervi ja Anneli kokivat, että seksuaalisen hyväksikäytön tuomioita pitäisi muuttaa. Mervi kokemus oli, että tämän hetkisillä tuomioilla annetaan yhteiskunnan hyväksyntä hyväksikäytölle. Luodaan illuusio, että eihän tilanne niin paha ole. Kappaleessa 3.1 avasin yhteiskunnan reaktiota hyväksikäyttöön C. Henry Kempen mallin mukaan. Koen, että yhteiskuntamme on vaiheessa neljä, eli vaiheessa jossa tunnistetaan lapsen psyykkisen hylkäämisen eri muotoja. Kuitenkin mallissa on vielä kaksi vaihetta jäljellä. Jos yhteiskuntamme olisi edennyt viimeiseen kuudenteen vaiheeseen, olisi myös

lain ja oikeuden velvollisuutena taata lapselle turvallinen kasvuympäristö ja hänen fyysisestä sekä psyykkisestä terveydestään huolehdittaisiin. Se näkyisi mielestäni myös tuomioissa ja hyväksikäytön vakavuuden aitona kohtaamisena. Yhteiskunnassamme siis tiedostetaan asia, mutta kaikilla sen osa-alueilla ei ole vielä valmiuksia kohdata sitä.

”Mun mielestä se tuomari sano tosi hyvin sillon -- että jos tuomiot olis ihan toista luokkaa niin teot vähenis, et niinkun näillä tuomiolla, --- joku saattaa päästä ehdonalasella, et nehän antaa vaan niinkun yhteiskunnankiin hyväksynnän sille että eihän tää nyt niin kauheeta ole. Mun mielestä näin se just on. Et kyl mun mielest pitäis vaan uskaltaa puhua asioista enemmän niinkun ihan oikeilla nimillä ja ihan, ihan niinkun ne asiat on” Mervi

”Me ollaan niin vihasia kuinka vähän sitten joku raiskaaja saa, et miten pieni se on. Se voi olla niinku ehdollista tuomiota- -- Me ketkä ollaan, sitä seksuaalista väkivaltaa, oikeesti niinku... saati raiskattu ni, kyllä me niinku upotettas suohon semmoset äijät tai leikattais munat irti ja ris-tiinnaulittas torille ja mitä kauheeta vaan keksittäis,” Anneli

5.5 ”Vaiettu asia”

Jokaisen henkilön kertomuksessa tuli esiin häpeä. Tässä kohdassa olen erottanut häpeästä johtuvan pahanolon ja lähiyhteisön luoman häpeän toisistaan. Mervi kertoi myös kokemastaan leimaantumisen tunteesta, joka syntyy jos asiasta puhuu. Suomalainen yhteiskunta on kokenut suuria rakenteellisia muutoksia sotien jälkeen. Monista vaietuista asioista, kuten seksuaalisesta hyväksikäytöstä, on nykypäivänä lupa puhua. Suhtautuminen seksuaaliseen hyväksikäyttöön on muuttunut ja palvelut ovat laajentuneet sekä monipuolistuneet. Lapsen ja lapsuuden suojelemisesta on tullut julkisen huolenpidon kohde. Nämä muutokset rakenteissa ja palveluissa eivät kuitenkaan takaa sitä, että seksuaalisen hyväksikäytön uhreja tunnustettaisiin tai tunnistettaisiin lähiyhteisöissä, palveluissa tai yhteiskunnassa ylipäätään. (Laitinen 2004, 215–216.) Tästä puhumattomuudesta syntyy mielestäni uhrien kokema häpeä lähiyhteisössä. Sekä Johannan, Mervin että Annelin puheessa tuli selvästi esiin se, että asiasta pitäisi puhua enemmän.

”Pahuus vaan lisääntyy. Mihin tää viel menee? Mut avoimuutta ehottomasti tämmösissä asioissa pitää lisätä.” Anneli

”Et kyllä, kannattaa puhua, ehottomasti. Jos sut joku yrittää ampua niin eihän sekään nyt ole mikään vaiettu salaisuus häpeä, niin miks tää sitten on sen enempää?” Mervi

”Se on tänä päivänäkin erittäin vaiettu asia. Et se niinkun, se että jos siitä puhuu, niin must tuntuu et sit leimataan. Että tavallaan, et ai toi on se, jota on käytetty, et ihminen muuttuu vaan siks asiaks, eikä vaan niin et ihminen on paljon muutakiin ja se on yks asia mikä sille on tapahtunu. Mut kun siinä käy niin hyvin äkkiä, että sä et ookaan enää mitään muuta vaan se vaan mitä sulle on käyny” Mervi

Kuten Mervin kuvailemassa tilanteessa on käynyt, avunhakuyrityksiin voidaan suhtautua vältellen eri palvelujärjestelmissä, jolloin tilannetta hoidetaan lääkitsemällä uhrin paikallisia kipuja, särkyjä tai masennusta. Silloin uhria ei hoideta seksuaalisen hyväksikäytön uhrina eikä ongelmaa tarvitse kohdata. (Laitinen 2004, 204.) Yhteiskunnan ja lähiyhteisön puhumattomuus näkyi tässä tilanteessa selkeästi.

”Se oli ensimmäinen kerta ku mä sanoin kenellekään asiasta. Mä olin käyny pari kertaa ja sit mä vaan sanoa töksäytin. Mutta, yllätys. Mä kävin siellä (psykiatrilla) ehkä vuoden verran, säännöllisen epäsäännöllisesti, mutta me ei puhuttu koskaan siitä hyväksikäytöstä. Et mul oli sellainen tunne siellä aina, että mun pitää varoo mitä mä sanon ettei toi toinen tunne oloo vaivautuneeks. Et se ei vaan toiminu. Ehkä tänä päivänä on valmiudet niinku enempi kohdata. Ku must jotenki tuntu et mun piti kannatella sitä systeemiä.” Mervi

6 POHDINTA

Seuraavassa luvussa tarkastelen tuloksiani ja pohdin, mitä ajatuksia ne minussa herättävät ja mikä olisi oma kantani seksuaalisen hyväksikäytön ilmiön tarkasteluun. Ensimmäisessä osiossa kerron enemmän opinnäytetyöprosessistani, kun taas toisessa osiossa paneudun tulosten pohdintaan ja tulkintaan. Jatkotutkimus- ja kehitysideani löytyvät 6.1. kappaleesta.

6.1 Opinnäytetyö kasvuprosessina

Opinnäytetyön tekeminen oli minulle kasvuprosessi, joka lisäsi tietoani seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja toi minulle uusia näkökulmia aiheeseen liittyen. Kun luulin tietäväni jo paljon aiheesta, löysin aina uusia tietolähteitä, jotka johdattivat minua eteenpäin prosessissani. Kasoittain löytämäni tieto vaikeutti myös prosessia, sillä tiedon rajaaminen teoreettiseen viitekehykseen tuntui vaikealta ja lähes mahdottomalta. Olisin halunnut kertoa ilmiöstä kaiken mahdollisen ja vähän enemmän.

Teoriani rajautui kuitenkin mielestäni kattavaksi ja tiiviiksi paketiksi siitä, miten hyväksikäyttöä on tulkittu ja mitä se on nyt. Käsittelen aihetta enemmän uhrinäkökulmasta, mikä oli tietoinen päätös teoriaa tutkiessani. Olisin voinut myös ottaa tekijänäkökulman työhöni, mutta tähän tutkimukseen se ei olisi sopinut. Tekijänäkökulmasta tehtyjä tutkimuksia löytyy suhteellisen vähän, jolloin jatkossa voisin ajatella tutkimusta hyväksikäyttäjistä.

Opinnäytteessäni käsittelen aihetta paljolti myös naisnäkökulmasta, sillä monet tutkimukset ovat keskittyneet juuri naisuhrien tutkimukseen. Eri tilastoissa ja tiedoissa todetaan, että miehiä käytettäisiin vähemmän hyväksi kuin naisia, mutta ilmiö voi johtua myös vahvoista sukupuoliroolien jaottelusta. Vaikka nykypäivänä yhteiskuntamme on tasa-arvoisempi kuin esimerkiksi 50 vuotta sitten, ei se tarkoita, ettei meillä olisi silti ennakoajatuksia ja – oletuksia miesten hyväksikäytöstä. Tutkimukseeni olisi ollut mielenkiintoista saada miesnäkökulma haastatteleamalla miespuolista uhria, mutta valitettavasti en löytänyt miespuolisia haastateltavia. Tutkimusta voisi lähteä viemään miestutkimuksen suuntaan. Mielenkiintoista olisi myös vertailla, miten miehet ja naiset kokevat puhumattomuuden ja entä löytyykö heidän käsityksistään eroja.

Mielestäni onnistuin ratkaisemaan tutkimusongelmani ja täyttämään tavoitteeni asian esille tuomisesta. Opinnäytetyöni pääasiallinen tarkoitus on tuoda esiin tietoa ja kokemuksia seksuaalisesta hyväksikäytöstä, jotta asiasta saataisiin lisää keskustelua. Pelkästään jo työn esittely opinnäytetyöseminaarissa toi asian uudelleen esiin, jolloin ainakin olen saanut edes 20 henkilöä miettimään asiaa jollain tasolla. Toivoisin, että työstäni olisi hyötyä niin ammattilaisille kuin seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneille henkilöille ja heidän lähipiirilleen. Opinnäyte vahvisti jo todettua tutkimustietoa, mutta mielestäni se toi myös uuden ulottuvuuden häpeään. Kolmen haastattelun perusteella ei voida yleistää, että kaikissa hyväksikäyttö tapauksissa olisi samanlaisia kokemuksia, mutta opinnäytteeni tarkoitus olikin paneutua vain kolmeen tarinaan. Laajemmalla tutkimuksella tulokset olisivat voineet olla yleistettävissä.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi oli haastava, mutta samalla se antoi paljon. Aikataulutus pitkälle prosessille vaati taitoja, sillä kirjoittaminen ei tapahdu yhdessä yössä. Myös tutkijan rooliin asettuminen vaati opettelua, sillä tarinoiden henkilökohtaisuus oli tiedossa, mutta silti se yllätti prosessin aikana. Haastattelujen käsittelyssä koin vahvoja vihan ja surun tunteita, mutta kuitenkin oman mielipiteen esiin tuominen on rajattua, eikä maailman vääryyden pohtiminen ole opinnäytetyön tarkoitus. Olen tyytyväinen kuitenkin siihen, että valitsin kyseisen aiheen. Se lisäsi motivaatiotani kirjoittamiseen ja antoi kiinnostusta toimia seksuaalisen hyväksikäytön parissa tulevaisuuden työnkentillä.

6.2 Puhumattomuuden ja häpeän yhteen kietoutuminen

Kun puhutaan yhteiskunnan normeista, niin mistä me todellisuudessa puhumme? Monissa tutkimukseni lähteissäkin on mainittu, kuinka yhteiskunnassamme on ollut aina hyväksikäytön ilmiö ja kuinka olemme havahtuneet siihen verrattain vähän aikaa sitten. (Heikinheimo & Tasola 2004, Sundholm 1989, Hurtig 2013 ym.) Loppujen lopuksi yhteiskunnan muodostavat ihmiset, me tavalliset kansalaiset, jotka kohtaamme toisiamme päivittäin. Yhteiskunta käsitteenä on helppo mieltää itsestään pois kuuluvaksi objektiksi, asiaksi joka on kaukana omasta itsestä. Jokaisen on helppo puhua yhteiskunnan normeista, mutta on myös yhtä helppo unohtaa, että on itse yksi osa niitä normien muodostajia.

Pelkkä yhteiskunta ei luo häpeää, vaan me luomme sitä puhumattomuudella. Häpeä on tunne, joka voi syntyä kun tuntee tehneensä jotain väärin. Häpeä on tulkintaa ympärillä olevan yhteisön asenteista. Häpeän tunne syntyy, kun ei tunne itseään hyväksytyksi. Vaikeasta asiasta puhuminen herättää voimakkaita tunteita ja niistä vaikeneminen on helpompaa. Tämä vaikeneminen kuitenkin luo sitä häpeän tunnetta, puhumattomuutta, ulkopuolisuuden tunnetta. Jos voisimme puhua avoimemmin hyväksikäytöstä ja sallisimme itsellemme sen aiheuttamat negatiiviset tunteet, voisimme purkaa häpeän tunnetta asian ympäriltä. Kun ympäröivä yhteisö tuntuu turvalliselta ja sallivalta, on aiheesta helpompi puhua. Nämä turvalliset yhteisöt muodostavat yhtenä kokonaisuutena avoimempaa yhteiskuntaa.

Ihminen peilaa itseään jo lapsuudessa muihin ympärillä oleviin henkilöihin ja oppii tätä kautta tiedostamaan kuka on. Tämä peilaaminen jatkuu aina aikuisikään asti, sillä ihminen on riippuvainen toisista ihmisistä. Väitän, että myös vahvan itsetunnon omaavat ihmiset peilaavat itseään toisiin ja epävarmuuden hetkillä turvaudutaan ympärillä olevaan yhteisöön. Mitä jos yhteisö ei annakaan vastausta peilatessa? Mitä jos yhteisö vaikenee peilattavasta asiasta? Luoko puhumattomuus turvallista tunnetta ja oloa siitä, että asiasta voi puhua? Kun ihminen ei saa vastausta kysymykseen, voi kysymys tuntua omasta mielestä vähäpätöiseltä ja väärältä. Seuraavalla kerralla kynnys puhumiseen voi olla jo niin suuri, että asiasta vaikeneminen on helpompaa. Häpeä voittaa puhumisen.

Yhteisöpedagogin rooli hyväksikäytössä voisi olla juuri puhumisen kulttuurin edistäminen ja turvallisten yhteisöjen luoja. Kohtaamme monilla työkentillä seksuaalisesti hyväksikäytettyjä henkilöitä, jolloin olemme yhtenä ammattikuntana avainasemassa heidän kuulemisessaan. Olemme avainasemassa sen yhteisön puhumisen kulttuurissa, avoimuuden luomisessa ja siinä, että vaikeita asioita voidaan purkaa turvallisen yhteisön sisällä. Omalla osaamisellaan yhteisöpedagogi voi luoda yhteisöön luottamusta, jolloin asioita on helpompi käsitellä. Kun asioita uskalletaan käsitellä, voidaan ongelmiin puuttua varhaisemmin. Yhteisöpedagogien lisäksi tarvittaisiin myös muiden ammattikuntien puuttumista ja kohtaamista asiaan. Mielestäni eri ammattikuntien edustajien tuoma asiantuntijuus loisi avoimempaa ja tiedostavampaa kulttuuria ilmiön ympärille.

Aikaisemmin esiin tuomani tieto ja tutkimus seksuaalisen hyväksikäytön jäljistä tukivat myös omia tutkimustuloksiani. Tutkimusongelmani oli selvittää hyväksikäytön jälkiä, joita kaikilla tutkittavilla oli. Nämäkin kolme tapausta vahvistivat tutkimustulosta siitä, että seksuaalisella hyväksikäytöllä on vaikutus uhrin elämään. Tulkitsen, että kasvuympäristö, vanhemmat, kasvatusta, ammattilaiset ja lähiyhteisö ovat olleet merkittäviä tekijöitä Annelin, Mervin ja Johannan puhumiseen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Näen, että lähiyhteisön merkitys puhumisessa liittyy vahvasti avoimuuteen. Jokaisesta tarinasta on tulkittavissa lähiyhteisön ja yhteiskunnan luoma häpeä, joka johtuu puhumattomuudesta ja asian arkuudesta. Hyväksikäyttö näyttäisi luovan sisäistä ja ulkoista häpeää, jotka kietoutuvat toisiinsa. Jos ulkoisten tekijöiden luomaa häpeää saisi purettua, olisiko silloin olemassa sisäistä häpeää? Tähän asiaan tahtoisin paneutua vielä enemmän. Nähtäväksi jää, tuleeko seuraava tutkimukseni käsittelemään hyväksikäytettyjen kokemuksia häpeästä.

Lopuksi haluan vielä kiittää Annelia, Merviä ja Johannaa, jotka auttoivat minua opinnäytteessäni ja jakoivat tarinansa kanssani. Heidän tarinansa tekivät opinnäytetyöstäni laadullisen ja kokemuksista kertovan työn. Häpeä ei kuulu heille, se kuuluisi purkaa lähiyhteisöjen ja meidän kaikkien toimesta. Toivon heille kaikkea hyvää.

”En se oo minä, jonka pitäis hävetä.” Johanna

LÄHTEET

Antikainen, Jorma. 1994. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. Ammatilliset haasteet ja työorientaatiot. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Brusila, Pirkko, Hyvärinen, Salla, Kallio, Maaret, Porras, Kirsi, Sandberg, Tarja. 2009. Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki. VL-markkinointi Oy.

Ellonen, Noora, Kääriänen, Juha, Salmi, Venla, Sariola, Heikki. 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tampere.

Eskola, Jari. Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino.

Finkelhor, David (toim.). 1986. A Sourcebook on child sexual abuse. California. Sage Publications Inc.

Heikinheimo, Annaliisa, Tasola, Sirkka. 2004. Vain muistamalla voi unohtaa – tie toipumiseen. Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ryhmäterapia. Jyväskylä. Koppinen Oy.

Hiltunen, Elina. 2013. Kukaan ei tiedä koko totuutta lasten hyväksikäytöstä. Yle. WWW-dokumentti.

http://yle.fi/uutiset/kukaan_ei_tieda_koko_totuutta_lasten_hyvaksikaytosta/6892981
Päivitetty 22.10.2013 Luettu 19.11.2014

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Hurtig, Johanna, Leppänen, Mari (toim.). 2012. Maijan tarina. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö yksilön ja yhteisöin traumana. Helsinki. Kirjapaja.

Hurtig, Johanna. 2013. Taivaan taimet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta. Vantaa. Hansaprint Oy.

Katajala, Pia, Norja, Susanna, Sipilä, Marika. 2014. Kansalaisaloite lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusasteikon koventamisesta. WWW-dokumentti. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/852> Päivitetty 6.5.2014 Luettu 19.11.2014

Laitinen, Merja. 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet. Tampere. Vastapaino.

Laiho, Mari. 2006. Seksuaalisen hyväksikäytön kokemukset lapsuudessa ja avun tarve aikuisena. Opinnäytetyö. Vantaa. Edita Prima Oy.

Lapsen hyväksikäyttö 2014. WWW-dokumentti. <http://www.nuortenlaturi.fi/tietoaarkeen/yhteiskunta/seksuaalirikokset> Ei päivitystietoa. Luettu 19.11.2014

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 2014. Rikollisuustilanne 2013. Pdf-dokumentti. http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/ajankohtaista/tiedotteet/6pezwDeAD/TIEDOTE_266_2013_rikollisuustilanne.pdf Päivitetty 16.6.2014 Luettu 19.11.2014

Rikoslaki 39/1889. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Ei päivitystietoja. Luettu 19.11.2014

Sandersson, Christiane. 2002. Seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen hoito. UNIPress Ab.

Tiitinen, Aila. 2014. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. WWW-dokumentti. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00941 Päivitetty 22.10.2014 Luettu 19.11.2014

Tilastokeskus 2014. Suomen virallinen tilasto (SVT): Poliisin tietoon tullut rikollisuus. 3. vuosineljännes 2014. Liitetaulukko 1. Eräiden rikostyyppien kehitys tammi-syyskuussa 2010–2014 (ennakkotieto). Www-dokumentti. http://www.stat.fi/til/polrik/2014/03/polrik_2014_03_2014-10-15_tau_001_fi.html Päivitetty 15.10.2014 Luettu 19.11.2014

VIOLA-väkivallasta vapaaksi ry. 2014. VIOLA ry Tiivistetysti. Internet-sivut. <http://www.violary.fi/> Ei päivitystietoja. Luettu 19.11.2014

Väestöliitto 2014. Grooming vaurioittaa kasvavaa nuorta. Lehdistöiedote.
<http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=3423983> Päivitetty 2.6.2014 Luettu 19.11.2014

Hei!

Olen yhteisöpedagogi-opiskelija Mikkelin Ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni lasten ja nuorten seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Opinnäytetyöni tilaajana toimii Viola – väkivallasta vapaaksi Ry. Tarkoitukseni opinnäytetyössäni on lisätä ihmisten tietoisuutta hyväksikäytöstä ja samalla tutkia puhumattomuutta ja vaikenemisenkulttuuria asian ympärillä.

Haluaisin haastatella 3-4 eri-ikäistä henkilöä, jotka ovat kokeneet lapsuudessaan ja nuoruudessaan seksuaalista hyväksikäyttöä. Haastattelu on tarkoitus toteuttaa narratiivisena teemahaastatteluna, eli minä kysyisin tiettyihin teemoihin liittyviä kysymyksiä ja haastateltavat saavat vapaasti kertoa kokemuksistaan. Esimerkkinä teemoista on perhe/perheen suhtautuminen hyväksikäyttöön. Haastattelut toteutettaisiin kahdenkeskinä haastatteluina ja henkilöt esiintyvät aineistoissa anonyymeinä. Haastattelut äänitetään, mutta kaikki kirjallinen sekä sähköinen materiaali hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Vain haastattelija ja haastateltava näkevät materiaalit. Haastattelujen ajankohdat ovat sovittavissa kevään 2014 aikana.

Toivoisinkin siis, että saisin haastatella teistä 3-4henkilö opinnäytetyötäni varten. Mikäli sinua kiinnostaisi auttaa minua työni kanssa, niin alla löytyy yhteystietoni. Minun voi ottaa yhteyttä, jos mieleenne tulee jotain kysyttävää haastatteluista. Kiitos!

Ystävällisin terveisin,

Kaisa Kauppinen

Sähköposti: kaisa.kauppinen@edu.mamk.fi

Puhelinnumero: 044 0408 920

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Perustiedot: Nimi, ikä, sukupuoli ja ammatti

Minä

- Kerro harrastuksistasi
- Ikä hyväksikäytön tapahtuessa
- Millaisia vaikutuksia/oireita on ollut/on yhä
- Miten on kokenut hyväksikäytön vaikuttaneen elämään
- Kenelle kerroit ensimmäisenä tapahtuneesta
- Miksi kerroit hyväksikäytöstä

Perhe

- Ketä perheeseesi kuuluu
- Millaisina koet perhesuhteet
- Voitko puhua avoimesti perheelle
- Miten perhe suhtautui hyväksikäyttöön
- Oliko joku perheenjäsenistä tekijä
- Miten koet puhumisen hyväksikäytöstä perheenjäsenille

Lähiyhteisö/yhteiskunta

- Ketä kuuluu lähipiiriisi
- Millaisena koet lähiyhteisösi
- Oletko kertonut ammattilaisille asiasta
- Miten sinut on kohdattu kertoessasi asiasta
- Puhutaanko hyväksikäytöstä tarpeeksi esim. kouluissa
- Koetko, että hyväksikäytöstä puhutaan yhteiskunnassamme